

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ / KOMBINOVANÉ STUDIUM

2014–2015

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lukáš Strouhal

**Motivace posluchačů ke vzdělávání na U3V
při Západočeské univerzitě v Plzni**

Praha 2015

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Libuše Kohlíčková

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR / COMBINED (PAR TIME) STUDIES

2014–2015

BACHELOR THESIS

Lukáš Strouhal

**Motivation of students to study at the U3A
at the University of West Bohemia in Pilsen**

Prague 2015

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Mgr. Libuše Kohlíčková

Prohlášení:

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce a univerzitní knihovně.

V Praze dne: 23. 2. 2015

Jméno autora: Lukáš Strouhal

.....

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěl poděkovat Mgr. Libuši Kohlíčkové za odborné vedení, za pomoc a za poskytování cenných rad při zpracování této bakalářské práce. Poděkování patří také Mgr. Magdaleně Edlové, DiS. za spolupráci při získávání údajů pro průzkumnou část.

Anotace

Cíl bakalářské práce je zaměřen na motivaci posluchačů ke vzdělávání na U3V při Západočeské univerzitě v Plzni. Teoretická část bakalářské práce vychází zejména z nabytých vědomostí z odborných literatur zabývajících se touto problematikou a je oporou pro praktickou část. Cílem praktické části je průzkum stanovisek (postojů) posluchačů ke vzdělávání na U3V při Západočeské univerzitě v Plzni. Na základě této skutečnosti budou výsledky průzkumu této univerzitě poskytnuty, které může využít jako podklad pro návrh možného zkvalitnění vzdělávání posluchačů navštěvujících U3V.

Klíčové pojmy

Akademie třetího věku, asociace univerzit třetího věku, celoživotní učení, motivace, senioři, stárnutí, stáří, univerzita třetího věku, Univerzita třetího věku při Západočeské univerzitě v Plzni, vzdělávání.

Anotation

The goal of this Bachelor's work is to find out about motivation and reasons for enrolling in Lifelong Education, courses at the University of the Third Age at the University of West Bohemia. The theoretical part of this work gathers the knowledge acquired from the specialised literature about this topic forming the base for the practical part of the work. The aim of the practical part is to find out and gather various opinions and needs of the participants of the University of the Third Age. The results will be public and be given to the University of West Bohemia as a source to provide better, higher standard quality of education.

Keywords

Academy of the Third Age, Association of Universities of the Third Age, University of the Third Age, Lifelong Education, Lifelong Learning, Ageing, Old Age, Pensioners, Motivation

OBSAH

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 Vybrané vědní disciplíny zabývající se stárnutím a stářím	11
1. 1 Vymezení základních pojmů – stárnutí a stáří.....	15
1. 2 Projevující se změny ve stáří	20
1. 2. 1 Fyzické změny ve stáří	21
1. 2. 2 Psychické změny ve stáří.....	23
1. 2. 3 Sociální změny ve stáří	24
1. 3 Stárnutí jako vybraný ukazatel demografické statistiky	24
1. 4 Příprava na stáří, kvalita života a aktivní život seniorů.....	26
2 Celoživotní učení v ČR	29
2. 1 Systém celoživotního učení a jeho formy.....	31
2. 2 Funkce celoživotního učení	32
2. 3 Motivace dalšího vzdělávání seniorů.....	33
3 Možnosti vzdělávání seniorů v ČR	35
3. 1 Univerzity třetího věku	36
3. 2 Akademie třetího věku.....	39
3. 3 Další vybrané možnosti vzdělávání seniorů	40
3. 4 Asociace univerzit třetího věku	42
PRAKTICKÁ ČÁST	45
4 Průzkum motivace a spokojenosti posluchačů ve vybrané U3V	45
4. 1 Průzkumné předpoklady	47
4. 2 Průzkumná metoda a průzkumný vzorek.....	47
4. 3 Zpracování a interpretace dat.....	53
4. 4 Závěry průzkumu a ověření předpokladů	61
ZÁVĚR	64
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	66
SEZNAM ZKRATEK	70
SEZNAM GRAFŮ, OBRÁZKŮ A TABULEK	71
SEZNAM PŘÍLOH.....	72

PŘÍLOHA A – DOTAZNÍK	I
PŘÍLOHA B – SEZNAM ČLENŮ AU3V ČR	VI
PŘÍLOHA C – KURZY V AK. ROCE 2014/2015 NA U3V ZČU V PLZNI.....	VIII
PŘÍLOHA D – UKÁZKA SYLABU VYBRANÉ PŘEDNÁŠKY.....	IX
PŘÍLOHA E – ROZPIS ZÁVĚREČNÝCH PRACÍ V AK. R. 2014/2015	X
PŘÍLOHA F – VÝSLEDKY PRŮZKUMNÉHO DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ....	XI
PŘÍLOHA G – FOTOGRAFIE Z PŘEDNÁŠKY A PROMOCE NA U3V.....	XIV

ÚVOD

Přirozeným vyvrcholením každé lidské existence je stáří. Každý z nás ho prožívá naprosto jedinečným způsobem. Významných rolí v životě každého stárnoucího člověka je to, jaký si vytvořil pohled na sebe samotného – je jím myšlen pohled na základě jeho vztahu k minulosti, přítomnosti, ale i k budoucnosti. S odchodem do důchodu dochází k nárůstu množství volného času a rozšíření možností věnovat se těm koníčkům, zájmům a dalším aktivitám, na které v období pracovního života nezbývalo tolik času. Nelze zapomenout, že tento krok mívá i řadu dopadů na psychiku i celkovou životní situaci jedince. Jedním ze způsobů jak přistupovat ke stáří kreativním způsobem je i vzdělávání. To se pro seniory stává nástrojem pro hledání cesty, způsobu života a jeho hodnot, pro poznávání dalších možností, ale někdy i nezbytností v životě. Mezi vzdělávací a společenské aktivity, které jsou určeny pro seniory, se řadí univerzity třetího věku, neboť mají na život seniorů pozitivní vliv a vzděláváním si udržují jakýsi krok s vývojem současné civilizace – „jdou s dobou“.

Jak z výše uvedeného vyplývá, tato bakalářská práce se věnuje oblasti, která se týká vzdělávání seniorů. Zabývá se vzděláváním posluchačů ve vybrané univerzitě třetího věku a klade si za cíl zjistit jejich motivaci ke vzdělávání na univerzitě třetího věku a jejich spokojenost s tímto vzděláváním.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou. Teoretická část bakalářské práce je oporou empirické části a byla zpracována na základě studijní odborné literatury. Tato část bakalářské práce je rozdělena na 3 hlavní kapitoly. První hlavní kapitola je věnována vybraným vědním disciplínám, které se zabývají životní etapou stáří a procesem stárnutí. Tyto pojmy, stárnutí a stáří, vymezuje další kapitola. V následující kapitole jsou představováni senioři jako představitelé sociální skupiny. V dalších kapitolách jsou popisovány jednotlivé přirozené změny projevující se ve stáří a to v rovině fyzické, psychické a sociální. V neposlední řadě se tato část práce zabývá stářím jako ukazatelem demografické statistiky, přípravou na stáří, kvalitou života a aktivním životem seniorů. Druhá hlavní kapitola pojednává o celoživotním učení v ČR. Pozornost je věnována jeho základním etapám, motivacím dalšího vzdělávání seniorů, systému celoživotního učení tedy formám a také funkcím, které sleduje. Poslední třetí hlavní kapitola prezentuje možnosti vzdělávání seniorů ČR. Postupně představuje vzdělávání na univerzitách třetího věku, akademiích třetího věku a vymezuje jejich základní rozdíly.

Následuje také kapitola zabývající se dalším vybraným vzděláváním seniorů. Značná pozornost je věnována asociaci univerzit třetího věku v ČR a asociacím univerzit třetího věku mezinárodních.

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na vzdělávání ve vybrané univerzitě třetího věku. Cílem praktické části je průzkum stanovisek (postojů) posluchačů ke vzdělávání na Univerzitě třetího věku při Západočeské univerzitě v Plzni, tedy co dotazované posluchače motivovalo se ke vzdělávání na Univerzitu třetího věku přihlásit a zda jejich vzdělávání naplňuje jejich očekávání. Na základě této skutečnosti budou výsledky průzkumu této univerzitě poskytnuty, které může využít jako podklad pro návrh možného zkvalitnění vzdělávání posluchačů navštěvujících její Univerzitu třetího věku.

TEORETICKÁ ČÁST

„*Nulla aetas ad discendum sera. – Na učení není nikdo starý.*“ (Latinské přísloví)

1 Vybrané vědní disciplíny zabývající se stárnutím a stářím

Oblastí a problematikou stárnutí a stáří se zabývají obory gerontologie, které se člení na gerontologii experimentální, sociální, klinickou, dále na geriatrii a také další obory vztažené k problematice seniorů, jimiž jsou gerontopedagogika a gerontopsychologie.¹

Gerontologie

Gerontologie je poměrně mladou, uznávanou vědeckou disciplínou, jejíž zrození bylo nelehké. Termín gerontologie vznikl ve 30. letech 20. století.²

Zaměřuje se na zkoumání biologických, fyzických, psychických vlastností stárnoucího organismu i sociálních aspektů stáří. Je interdisciplinární vědou, která zahrnuje vše, co se starého člověka ve zdraví i nemoci týká.³

Haškovcová⁴ ve své knize uvádí členění gerontologie, a sice členění na gerontologii experimentální, gerontologii sociální a gerontologii klinickou (geriatrii):

Gerontologie experimentální

Zabývá se mechanismy biologického stárnutí buněk, tkání, orgánů a organismů. Zabývá se tedy otázkami, proč a jak živý organizmus stárne. Studuje mimo jiné procesy biologického a psychického stárnutí člověka. Na základě těchto poznatků o mechanismech a procesech stárnutí lze teprve cíleně doporučovat postupy, které proces stárnutí mohou oddálit či zeslabit.

¹ MALÍKOVÁ, E. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 328 s. ISBN 978-802-4731-483.

² HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.

³ ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. 2. nezměněn. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 175 s. ISBN 80-244-0629-2

⁴ HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.

Gerontologie sociální

Popisuje sociální dopady stárnutí a stáří na člověka, všímá si společenských a sociálních faktorů, které procesy stárnutí a stáří ovlivňují. Zjišťuje a kategorizuje sociální potřeby stárnoucích a starých lidí a v poslední době si oblíbila zabývat se úspěšným stárnutím s cílem udržet praktickou soběstačnost seniorů. Zabývá se vztahem člověka a společnosti včetně fenoménu stárnutí populace a má různé aspekty, např. demografické, ekonomické či etické.

Čeledová, Čevela a Kalvach⁵ mimo jiné ve své knize uvádějí, že za zrod sociální gerontologie se považuje kniha *Senescence: „Druhá polovina života“* z roku 1922, kterou napsal americký psycholog z Harvardovy univerzity Granville Stanley Hall. Ten se po zrodu sociální gerontologie stal v osobě významným ontogenetickým psychologem. Stýkal se například s nejvlivnějšími psychology 20. století. Například s psychologem, neurologem, zakladatelem psychoanalýzy Sigmundem Freudem či se švýcarským lékařem, psychoterapeutem, zakladatelem analytické psychologie Carlem Gustavem Jungem.

Granville Stanley Hall se v knize *„Senescence“* zabýval různými aspekty ve stáří, a největší zájem věnoval existencialitě stáří. Popisuje, že stáří je záležitost různorodá, zvláště a významně sociální, ekonomická, medicínská i biologická, ale především je to záležitost existenciální, psychoexistenciální, ale také společenský konstrukt, což představuje skupinu sociologických směrů, které tvrdí, že sociální realita není jedinci objektivně dána, ale je neustále znovu konstruována v procesu sociální interakce a komunikace.

Gerontologie klinická – geriatrie

Je lékařský obor, který se zabývá problematikou funkčního a zdravotního stavu ve stáří, zvláštnostmi chorob ve stáří, jejich diagnostikování a specifickými aspekty léčby starých lidí. Za otce klinické geriatrie u nás v ČR je považován prof. Rudolf Eiselt. Ten se zabýval problematikou stáří a neustále se geriatrii systematicky věnoval. Rudolf Eiselt pracoval jako ředitel sanatoria na Pleši. Ze sanatoria v roce 1921 odešel na kliniku MUDr. Ladislava Syllaby, jenž byl zároveň profesorem na lékařské fakultě Univerzity Karlovy

⁵ ČEVELA, R., KALVACH, Č., ČELEDOVÁ, L. *Sociální gerontologie: úvod do problematiky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 263 s. ISBN 978-802-4739-014.

v Praze. Vedením pražské lékařské fakulty té doby byl prof. Eiselt pověřen založit Ústav pro nemoce stáří a skutečně jej vybudoval. Ústav nechal postavit v té době v chudobinci sv. Bartoloměje v Praze - dnes mezi Vyšehradskou ulicí a ulicí Na Slupi. V roce 1929 byl ústav přemístěn do vhodnějších prostor. Byl přemístěn do prostor v Praze – Krči, kde byl v roce 1929 přejmenován na Klinikou nemocí stáří, která disponovala celkem 504 lůžky a měla mimořádný význam, neboť toto pracoviště bylo prvním svého druhu na světě. Asi největším „neštětím“ pro všechny odborníky v této oblasti bylo, že Rudolf Eiselt sice psal knihu s názvem Stáří, která čítala 531 stran, avšak nikdy nebyla vydána, a později se i Eiseltův rukopis ztratil. Významný odborník Bohumil Prusík, přednosta jedné z velkých pražských interních klinik, který se narodil v Klatovech, byl spolupracovníkem prof. Eiselta. Ten se dopustil soucitné lži, když umírajícímu prof. Eiseltovi tvrdil, že má pro něj potěšující zprávu, že jeho kniha se našla a byla přijata do tisku. Bohumil Prusík se stal po prof. Eiseltovi vůdčí osobností, pokračovatelem československé geriatricy po 2. světové válce a jeho motivací či heslem bylo, že je třeba věnovat větší pozornost péči o staré lidi, jak po stránce sociální, tak po stránce zdravotní.

Gerontopedagogika

Dlabalová a Klevetová⁶ a v podobném směru také Malíková⁷ se své knize o gerontopedagogice zmiňují jako o vědě, která je součástí andragogiky, vědy o výchově a vzdělávání dospělých. Jedná se o disciplínu, které zabezpečuje podporu a pomoc seniorům při uspokojování jejich potřeb, v užším slova smyslu je výchovou ve stáří a ke stáří. Tato vědní disciplína se snaží se hledat např. cesty, jakým způsobem připravit člověka na poslední etapu života, jak navrátit důstojnost stáří a vymezit úlohu člověka ve stáří. Je představována jako teoreticko-empirická disciplína, která je zaměřena na pomoc, péči a podporu seniorů. Jejím úkolem je najít úctu k vlastnímu bytí a zodpovědnost za svůj život a vymezit novou roli stáří v postmoderní době. Gerontopedagogika může být v jiných literaturách označována též názvem gerontogika.

⁶ KLEVETOVÁ, D., DLABALOVÁ, K. *Motivační prvky při práci se seniory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 202 s. Sestra. ISBN 978-802-4721-699

⁷ MALÍKOVÁ, E. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 328 s. ISBN 978-802-4731-483.

Palán a Langer⁸ užívají i termín geragogika, namísto gerontopedagogika či gerontogogika.

Dnešní společnosti jsou společnostmi velmi dynamickými a je zřejmé, že i vzdělávání a učení musí být dynamické. Byly časy, kdy jednou získané vědění bylo postačující pro celý zbytek života člověka. Dnes se naopak ukazuje, že nastává nepřetržité vzájemné působení mezi vzděláváním, učním, prací a osobním životem. Celoživotní vzdělávání a učení a vzdělávání dospělých se stávají vnitřně kompetentními dané společnosti moderního života ve 21. století.⁹

Gerontopsychologie

Gerontopsychologie je věda, která je součástí vývojové psychologie a jejím úkolem je studovat individuální psychické změny v průběhu stárnutí a stáří. Vývojové změny v dětství (pedopsychologie) byly prozkoumány mnoha odborníky už od pradávna. Na vývojové změny v dospělosti (adultopsychologie) a ve stáří (gerontopsychologie) se sice nezapomínalo, ale pozornost jim byla věnována rozhodně v menší míře. Dnes již odborníci věnují této problematice větší pozornost, neboť v poslední době prací z vývojové psychologie dospělosti a stáří přibývá. Gerontopsychologie řeší hlouběji především otázky související s osobnostními dispozicemi jedince. Hlouběji se zabývá se stárnutím po stránce duševního života z hlediska psychických funkcí v jejich interakci s funkcemi biologickými a sociálními. Hlavním cílem gerontopsychologie v součinnosti s biologickými a sociálními vědami je najít cestu, jak udržet duševní zdraví stárnoucího člověka, a jak jej připravit na příchod involučních procesů, které zákonitě vystupňují fyziologické, psychické změny.¹⁰

Ve stáří probíhá v organismu mnoho změn. Pozornost jednotlivým změnám způsobených stářím, které se projevují v rovině fyzické, psychické a sociální, je věnována v samostatné podkapitole. Aby mohla být věnována těmto změnám značná pozornost, je nezbytné nejdříve vymezit základní pojmy, které jsou hojně v této bakalářské práci zastoupeny, jsou jimi stárnutí a stáří.

⁸ MALÍKOVÁ, E. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 328 s. ISBN 978-802-4731-483.

⁹ RABUŠICOVÁ, M., RABUŠIC, L. *Učíme se po celý život?: O vzdělávání dospělých v České republice*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 339 s. ISBN 978-80-210-4779-2.

¹⁰ DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 112 s. ISBN 978-802-4741-383.

1.1 Vymezení základních pojmů – stárnutí a stáří

Stárnutí a stáří můžeme dělit v rámci socializace jednotlivce na pět etap života. První etapa trvá od narození do 10 let, druhá etapa od 11 let do dospívání, třetí etapa zahrnuje ranou dospělost, čtvrtá etapa střední (zralou) dospělost a počáteční stárnutí a pátá etapa představuje postupující stárnutí a stáří.¹¹

Již dlouho se ve společnosti traduje, že stárnutí a stáří, stejně jako smrt, jsou nepochybně jedinou spravedlivou jistotou, kterou máme. O vlastním stárnutí a stáří mnoho lidí neuvažuje, až teprve tehdy, když se je začnou osobně nebo bezprostředně dotýkat. Je jasné, že každý z nás jednou v životě zestárne. I ten člověk, který si bude myslet, že se ho stáří netýká, se k obávané hranici, kdy „oficiálně“ stáří začíná, pomalu a jistě přiblíží. Moderní člověk prostě nechce vidět, nechce ani slyšet a nechce být starý. Nechce být starý skutečně, a ani nechce, aby se o stáří v jeho přítomnosti nikterak hovořilo. Tyto pocity totiž pro člověka znamenají, kdy vůči stárnutí a stáří zaujímá takovýto postoj, že si tím likviduje určité šance poprat se s touto problematikou a nedokáže je duševně zpracovat.¹²

Stárnutí

Pokud hovoříme o stárnutí, jedná o termín, kterým se rozumí určitý sled změn ve struktuře a funkcích každého organismu, které se projevují zvětšenou zranitelností a úbytkem schopností jedince.¹³

Stárnutí je jakýmsi součtem změn, kterým v průběhu času organismus podléhá. Je třeba si uvědomit, že tyto změny ale nenastupují souběžně, neboť stárnutí je zcela individuální záležitostí, je nesynchronizované a funkce organismu stárnou nerovnoměrně.¹⁴

Podle Pacovského¹⁵ je možné stárnutí považovat za přechodné vývojové období mezi dospělostí a stářím.

¹¹ FARKOVÁ, Marie. *Dospělost a její variabilita*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 136 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2480-5.

¹² HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.

¹³ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

¹⁴ DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů*: 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 112 s. ISBN 978-802-4741-383

¹⁵ PACOVSKÝ, L. In: DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů*: 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 112 s. ISBN 978-802-4741-383

Čížková¹⁶ je však toho názoru, že stárnutí se odehrává v průběhu celého života, od narození po pubertu, adolescenci a pokračuje neúprosně až ke smrti. Po dovršení šedesáti let věku je proces stárnutí rychlejší. Autorka rozlišuje dva způsoby stárnutí. Prvním ze způsobů, jakým lze nahlížet na stárnutí, je normální stárnutí a druhým ze způsobů je stárnutí předčasné. Předčasné stárnutí se projevuje pouze u nezdravého jedince. Je důsledkem nějaké poruchy v biologickém vývoji, například vlivem nepřiměřeného a dlouhodobého přetěžování organismu, konkrétně přeceňováním fyzických a psychických sil. Každý člověk má svůj vlastní biologický věk, který každému ukáže, jak zacházel se svým tělem a každý má také svůj vlastní kalendářní věk, který je dán počtem prožitých let.

Stárnoucí lidé, podle Farkové¹⁷, pociťují stárnutí subjektivně jako únavu, při níž postupně každý upouští od úkonů, které po dlouhou dobu vykonávali sami. Jsou ale jedinci, kteří jakoby registrují tento jev až teprve tehdy, když jim jejich společnost, ve které se nachází, dává najevo, že již na některé úkoly nestačí. Určit hranici začátku jednotlivých fází stárnutí není tak jednoduché. Pomezí jednotlivých fází stárnutí není možné určit ani kalendářním věkem, ani celkovým stavem opotřebovanosti organismu člověka, tedy biologickým věkem, neboť opotřebovanost organismu je u každého člověka, který stárne, zcela individuální. Ti lidé, kteří dlouho těžce fyzicky pracovali, budou fyzicky i více opotřebovaní. Naopak psychicky více opotřebovaní budou ti lidé, kteří pracovali například v pomáhajících profesích.

Stáří

Každý z nás se vyznačuje vnitřně individuální proměnou. Vzhledem k této skutečnosti nelze pojem stáří jednoznačně vymezit. Odborníci, kteří se problematice stáří věnují, připisují tomuto pojmu poměrně hodně definic a to vždy z různých hledisek a projevů. Například Kalvach¹⁸ uvádí, že stáří je obecným označením pozdních fází vývoje jedince, tedy vývoje od zárodku do jeho zániku. V těchto fázích se nápadně projevuje souhrn

¹⁶ ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. 2. nezměň. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 175 s. ISBN 80-244-0629-2.

¹⁷ FARKOVÁ, M. *Vybrané kapitoly z psychologie*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2006, 325 s. ISBN 80-867-2322-4.

¹⁸ KALVACH, Z. In: DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů*: 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 112 s. ISBN 978-802-4741-383

ubývající změn se zhoršováním odolnosti organismu. Pichaud¹⁹ se k pojmu stáří staví tak, že jej vysvětluje jako období, kdy se znatelně mění dosavadní způsob života. Vysvětluje, že člověk v produktivním věku pozvolna přechází do období stárnutí a stáří. Poprvé, kdy může dojít k uvědomění si tohoto jevu, je už v případě blížícího se období syndromu prázdného hnízda, kdy dochází k osamostatnění dospělých dětí od narození vnoučat. Dále to je odchodem člověka do penze. Pro toto období, kdy člověk odchází do penze, je charakteristické, že dochází k ubývání sil, ke zpomalování životního tempa, zhoršování zdravotního stavu, zhoršování ekonomické situace a zhoršování udržitelnosti sociálních kontaktů. Tyto výčty vedou k typickému obrazu označovanému jako fenotyp stáří. Jím se rozumí, že stáří je poslední vývojovou etapou, která završuje každý lidský život. Jde o projev a důsledek involučních změn funkčních i morfologických, probíhajících specifickou rychlostí s výraznou interindividuální variabilitou.²⁰

Jak Haškovcová²¹ uvádí, otázkou však zůstává: „Kdy považovat člověka již za starého?“ nebo „Kdy ho za starého ještě nepovažovat?“ nebo „Kdy je člověk pouze starší?“ Pro tuto druhou tzv. „polovinu lidského života, o které je zmiňováno ještě v jiné kapitole, existuje několikero členění. Autorka uvádí některé příklady členění stáří, mimo jiné členění např. od J. A. Komenského, který členil stáří na dvě etapy:

- 35-42 let (starý muž)
- 42 let a výše (kmet)

nebo členění od Příhody, který členil stáří na tři fáze:

- 60-74 let (časné stáří)
- 75-89 let (vlastní stáří)
- 90 let a výše (dlouhověkost)

¹⁹ PICHAUD, F. In: DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů*: 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 112 s. ISBN 978-802-4741-383

²⁰ ČEVELA, R., KALVACH, Č., ČELEDVÁ, L. *Sociální gerontologie: úvod do problematiky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 263 s. ISBN 978-802-4739-014.

²¹ HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.

Hodně rozšířené a často užívané členění stáří je v současné době podle Mühlpachra²². Ten člení stáří následujícím způsobem:

- 65-74 let (mladí senioři – problematika penzionování, volného času a aktivit)
- 75-84 let (staří senioři – změna funkční zdatnosti, atypický průběh nemocí)
- 85 let a více (velmi staří senioři – problém soběstačnosti a zabezpečení)

Nejčastější členění stáří je podle Světové zdravotnické organizace (WHO). Toto členění uvádí ve své knize Haškovcová²³ a WHO klasifikuje vyšší věk takto:

- 45-59 let (střední nebo též zralý věk)
- 60-74 let (vyšší věk rané stáří)
- 75-89 let (stařecký věk)
- 90 – více let (dlouhověkost)

Pro potřeby této bakalářské práce bude jejím výchozím členěním stáří výše uvedené, tedy klasifikace dle WHO.

Po výše uvedeném vymezení těchto základních pojmů je nezbytné si uvědomit, že existence nás všech probíhá od narození až do chvíle smrti v určitých vývojových etapách, a že každá vývojová etapa má své zákonitosti. Těmto zákonitostem je zapotřebí věnovat také určitou pozornost v tom smyslu, kdy nezbytným předpokladem je se jim zásadním způsobem přizpůsobit a zohledňovat je. Platí, že každé vývojové období nám dává určité možnosti, ale také nás v něčem naopak limituje. V neposlední řadě, tyto zákonitosti ovlivňují kvalitu dané etapy, způsob a rozsah našeho života a života ve společnosti.²⁴

Každá etapa, a etapa stárnutí a stáří tomu není výjimkou, je charakteristická svým jedinečným kouzlem. Senioři mají svoje individuální potřeby, přání, sny, [...], ve společnosti jsou součástí sociální útvaru, tj. sociální skupiny.

²² MÜHLAPCHR, P. In: MALÍKOVÁ, E. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 328 s. ISBN 978-802-4731-483.

²³ HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.

²⁴ MALÍKOVÁ, E. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 328 s. ISBN 978-802-4731-483.

Senioři jako reprezentanti sociální skupiny

Senioři jsou vnitřně heterogenní sociální skupinou. Sociální skupina je základní společenský útvar, charakterizovaný organizovaným uspořádáním, ve kterém jsou vztahy mezi členy strukturovány podle určitých pravidel. Pro každého jedince je nezbytným požadavkem do nějaké sociální skupiny patřit, být její součástí, popřípadě se s danou sociální skupinou identifikovat. Na základě této nezbytnosti získává každý jedinec sociální identitu, tedy sociální příslušnost, a veškerá členství v různých skupinách a identifikace mezi různými skupinami tvoří důležitou část sebepojetí. Identifikace s některou skupinou vždy předurčuje například to, co jedinec považuje za důležité, s čím se ztotožní anebo jakým způsobem bude hodnotit sociální realitu.²⁵

Definování seniorů jako homogenní skupiny je založeno na chronologickém věku. Tím, že je založeno na chronologickém věku, dochází k „zakrývání“ rozdílů mezi skupinami i jednotlivci. K „zakrývání“ rozdílů mezi skupinami i jednotlivci je nutno chápat jako normy vztažené k danému věku a jsou úzce spojeny s chováním, jednáním a vzájemnými interakcemi lidí. Tyto věkové normy zahrnují definice chování, které jsou vhodné a uznávané pro určitý věk.

Sociální struktura každé společnosti je vždy spojena se společenskými vztahy. Názory a postoje společnosti ke stáří se neustále vyvíjí a mění. S tím souvisí i společenská role seniorů a jejich společenský statut. Moderní společnost vede celý život člověka k tomu, aby byl nezávislý. Až teprve, kdy nastane moment, že člověk odchází na zasloužilý odpočinek, do penze, mění se seniorova společenská role. Společnost mu připisuje jeho společenskou roli „nemít“ a senior se dostává do situace závislosti. Existují dvě teorie, které tento problém řeší. První z nich je teorie stažení se, která říká, že senior se má v předstihu připravovat na odchod do důchodu - připravovat se na stáří, a že penzionování nemá být výsledkem vnějšího sociálního tlaku, ale výsledkem vlastního rozhodnutí. Druhá teorie říká pravý opak. Pokud nemá starší člověk zdravotní potíže, má zůstat po všech stránkách aktivní - přistupovat tak ke stáří kreativně.²⁶

Senioři jsou sociální skupinou, kde stáří jednotlivce je individuální záležitostí a stáří je hluboce ovlivněno minulostí a současností. Například, převážná část současných

²⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2004, 356 s. ISBN 80-246 0841-3.

²⁶ DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 112 s. ISBN 978-802-4741-383.

seniorů prožila jednu či ony obě světové války, měnové reformy, normalizaci nebo politické změny po Sametové revoluci v roce 1989. Na vlastní kůži poznali, co je to něco nebo někoho ztratit, zažili úzkost a také nedostatek, museli si hodně odříkat, naučili se žít skromně a mnoho z nich bylo připraveno myslet na horší časy a šetřit. Doba, která se postupem času vyvíjela a neustále vyvíjí, poznamenala jejich osudy, náhled na současnost a vizi jejich budoucnosti.

Struktura lidské populace se v dnešní době neustále mění. Starších lidí na celém světě přibývá a s prodlužující se délkou života se více lidí dožívá vysokého věku. Řada seniorů se po odchodu do důchodu snaží udržovat si fyzické, psychické a sociální aktivity, avšak ne všem seniorům je tato schopnost předurčena. Tito senioři se pak stávají společností přehlíženými, jsou odsouváni do ústraní, a není jim v dostatečné míře projevována úcta a respekt. S odchodem do důchodu dochází k nárůstu množství volného času a rozšíření možností věnovat se koníčkům, zájmům a dalším aktivitám, na které v období výdělečné činnosti nebylo tolik času. Jedním ze způsobů, jak kreativně přistupovat ke stáří, je vzdělávání, které se pro seniory stává prostředkem pro hledání cesty, způsobu života, hodnot života, pro poznávání dalších možností, ale někdy i nutností v životě. Nelze opomenout, že naše střední generace je ekonomicky aktivní částí společnosti. Ta je zodpovědná za svou vlastní přípravu na stárnutí a prosazování celospolečenských opatření ve prospěch seniorů. Seniorská generace potom svými aktivitami a přístupem má přispět ke změně vnímání procesu stárnutí a stáří. Seniorům je třeba poskytovat dostatečný prostor a podmínky k aktivní účasti na kulturním, společenském a politickém životě ve státě. Zároveň se senioři musí snažit využít všech možností, které jim společnost nabízí. Znamená to také jejich zodpovědný a aktivní přístup k vlastnímu životu, péči o zdraví, účasti na společenských a kulturních aktivitách.²⁷

1.2 Projevující se změny ve stáří

Není výjimkou, že i ve vysokém věku je pro každého člověka jako společenského tvora důležitým aspektem nejen to, jak mu tělo slouží, ale i to jak vypadá, a jakým celkovým

²⁷ KLEVETOVÁ, D., DLABALOVÁ, K. *Motivační prvky při práci se seniory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 202 s. Sestra. ISBN 978-802-4721-699.

dojem působí na druhé. Pro mnoho jedinců jistě nejsou změny, které se u nich ve stáří postupně projevují, příjemnou záležitostí.²⁸

Každý člověk na svět přichází se specifickými dispozicemi. Stejně jako genetickými předpoklady, životními zkušenostmi i prostředím, ve kterém každý člověk žije je následně ovlivněno jeho reagování na různé situace v jeho životě. O změnách, projevujících se ve stáří, se mluví jako o propojených systémech, neboť změny způsobené stářím se projevují v rovině fyzické, psychické a sociální. Důležité je si uvědomit, že oslabení funkcí probíhá v každém lidském organismu pozvolna už od raného stáří a u každého jedinečného lidského organismu zcela jinak.²⁹

1. 2. 1 Fyzické změny ve stáří

Tělesné projevy, kterými se odlišují staří lidé od mladých, jsou označovány termínem, jak je již v jedné z předešlých kapitol zmiňováno, za fenotyp stáří. Jedním z nápadných projevů je tělesná výška. Ta obvykle s věkem klesá, na rozdíl od tělesné hmotnosti, která stoupá. Dalším projevem jsou změny postoje a chůze vlivem úbytku svalové hmoty a síly. Začíná se projevovat stařecká, zpomalená tzv. „prkenná“ chůze, sehnutá postava. Významné jsou změny smyslové, u kterých dochází k jejich oslabování. Mezi nejdůležitější orientační ústrojí, které je involučními změnami nejvíce postiženo, patří zrak. U zraku dochází například ke změnám v zaostřování, snižuje se akomodace, tedy přizpůsobení oka pohledu na blízké a vzdálené předměty, a velmi závažné jsou změny sítnice, které ohrožují zrakovou percepci.

Další nezbytný receptor důležitý pro každého z nás je sluch. U sluchu dochází k úbytku ostrosti pro vysoké tóny. Zhoršování funkcí sluchového orgánu může mít za následek, že senioři upřednostňují komunikaci ve společnosti především ve své režii. Problémem některých špatně slyšících seniorů je odvaha si tento nedostatek přiznat. Pokud se jedná o zrakový nedostatek, ten senioři zpravidla neskrývají, pořizují si optické pomůcky.

²⁸ FARKOVÁ, M. *Vybrané kapitoly z psychologie*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2006, 325 s. ISBN 80-867-2322-4.

²⁹ DVOŘÁČKOVÁ, D *Kvalita života seniorů*: 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 112 s. ISBN 978-802-4741-383

Involučními změnami klesá smyslové vnímání čichu a chuti. Mění se vlasy, které šedivěji a řidnou, častěji tomu je u mužů, zpomaluje se růst nehtů a dochází ke ztrátě zubů.³⁰

Farková³¹ uvádí další měnící se fyzickou charakteristiku, tou je kůže. Následkem stárnutí kůže dochází k mizení podkožního tuku a obsahu vody v kůži. Kůže tak ztrácí svoji pružnost, získává jiné zbarvení, objevují se na ní pigmentové skvrny a zrychluje se také tvorba vrásek, zejména se objevují vějířky kolem očí, rýhy okolo úst a váčky pod očima.

K úbytku funkcí dochází i u vnitřních orgánů. Srdce má snížené výkonnostní maximum a při zvýšené námaze dochází k jeho funkční nedostatečnosti. Srdce přečerpává menší množství krve, což má za následek nedokrvení ostatních důležitých orgánů, zejména to jsou ledviny. Často s kardiovaskulárním onemocněním jsou z hlediska funkčnosti oslabeny plíce, protože pohyby hrudního koše jsou menší. Nejen k funkčním změnám, ale i ke změnám ve stavbě, dochází u nervového systému, kdy postupně ubývá počet neuronů a probíhají v nich biochemické změny. Pomaleji než ostatní orgány stárne mozek. Spolu s nervovou soustavou reguluje, řídí a koordinuje činnost organismu endokrinní systém, tj. žlázy s vnitřní sekrecí. Nervová soustava a endokrinní systém se vzájemně v řízení organismu doplňují. Žlázy s vnitřní sekrecí vykazují změny ve snížení počtu vylučovaných hormonů, což způsobuje různé změny chování.³²

Trávicí systém též vykazuje určité změny. V žaludku se snižuje množství žaludečních žláz, potrava se pomaleji rozkládá a vstřebává. Klesá pružnost a kapacita močového měchýře. Močový měchýř ztrácí ve stáří schopnost regulovat stahy a uvolněním močového měchýře dochází k úniku moči. V současné době existuje velký výběr kvalitních pomůcek a léčba či pravidelné cvičení svalů pánevního dna potíže spojené s inkontinencí minimalizují. Důležité je uvědomit si, že inkontinence nutně ke stáří nepatří. Klesá očišťovací a koncentrační schopnost ledvin, méně výkonné jsou i slinivka břišní a játra. Snížená svalová síla zapříčiňuje pokles tlustého střeva a způsobuje u seniorů chronickou

³⁰ HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.

³¹ FARKOVÁ, M. *Vybrané kapitoly z psychologie*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2006, 325 s. ISBN 80-867-2322-4.

³² ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. 2. nezměň. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 175 s. ISBN 80-244-0629-2.

zácpu a bolest v bederní části. Dochází k poklesu pohlavní činnosti, u mužů se snižuje potence a u žen končí menstruace.³³

1. 2. 2 Psychické změny ve stáří

Přirozeně stárnoucí proces nešetří ani psychiku člověka. Tento proces, či „*psychickou involuci lze chápat jako spořádaně probíhající demontáž osobnosti*“.³⁴

Změny psychiky se projevují především v poznávacích schopnostech, tj. ve vnímání, pozornosti, paměti, představování a v myšlení. Tím, že mají senioři oslabené vnímání, způsobuje to u nich strach a úzkost, které jim přinášejí nejistotu. V pozdějším věku někdy po 80. roce se u některých seniorů objevuje porucha paměti, poruchy rozhodovacích schopností a poruchy osobnosti, která vede k nárůstu duševně nemocných a výskytu demencí, zejména Alzheimerovy choroby.³⁵

Nerovnoměrné proměnné, úpadek různých dílčích schopností i celkové struktury, ve své knize popisují Kelnarová a Matějková.³⁶ Uvádějí, že změny se objevují v těch oblastech procesů, které slouží k zaznamenávání, ukládání a využívání informací. Dochází k poklesu inteligence, k celkovému útlumu a zpomalení všech paměťových procesů, tj. ukládání a vybavování.

Z hlediska tvořivosti, podle Langmeiera a Krejčířové³⁷, statistiky dokazují, že ve všech odvětvích tvořivé činnosti dosahují lidé vrcholu mezi 25. a 40. rokem a pak jejich produktivita zpravidla klesá. Poukazuje však, že není však žádná hranice omezující lidskou tvořivost a tvořivým zůstává člověk po celý život.

Se stoupajícím věkem přibývá chronických onemocnění, které způsobují zhoršování soběstačnosti, a které ovlivňují účast na společenském životě. Starý člověk už těžko snáší náročnější fyzickou zátěž. Velmi individuální jsou nastávající změny v oblasti citového

³³ KLEVETOVÁ, D., DLABALOVÁ, K. *Motivační prvky při práci se seniory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 202 s. Sestra. ISBN 978-802-4721-699.

³⁴ DVORÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů*. Praha: Grada, 2012. s. 12.

³⁵ ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. 2. nezměň. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 175 s. ISBN 80-244-0629-2.

³⁶ KELNAROVÁ, J., MATĚJKOVÁ, E. *Psychologie: pro studenty zdravotnických oborů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 162 s. Sestra. ISBN 978-802-4732-701.

³⁷ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.

života. Senior je citlivější, situace prožívá velmi emotivně, snadno podlehne dojetí – senioři jsou citově zranitelní.³⁸

Tato kapitola je doplněna ještě informacemi od Farkové³⁹, která ve své knize píše, že se u seniorů snižuje schopnost pružně a pohotově se přizpůsobit požadavkům, novým mezilidským vztahům, výkyvům počasí, klesá schopnost měnit jejich zvyky, životosprávu a zaběhnuté stereotypy.

1. 2. 3 Sociální změny ve stáří

Odchodem do důchodu ztrácejí senioři pracovní přátelství a postupně kontakt s lidmi. Mění se také rodinné vztahy. Síla vztahů k blízkým lidem se až tak významněji nemění, naopak význam rodiny s věkem opět stoupá. Stejně jako v dětství je i člověk ve stáří ohrožen propadnutím sociální izolaci. Právě úbytek jednotlivých schopností a neochota přijmout změny ve svém životě vede seniory často k sociální izolaci. Jsou oslabeni ve schopnosti navázat nové kontakty, přičemž navazování kontaktů a komunikace vůbec jsou v tomto věku velmi důležité. Převládá u nich touha po soukromí a pohodlí, uzavírají se do svého světa. Co nejhoršího pro seniora je, že přestává být soběstačný a potřebuje pomoc druhých, načež právě to zatěžuje psychosociální stárnutí nejvíce. Tyto změny vycházejí z celé celistvosti osobnosti člověka, z jeho životní dráhy, z jeho vztahu k hodnotám, lidem a k sobě samému, jakým životem žil, kdo nasměroval jeho první kroky, kdo při něm stál v radosti i nepohodě, jakou měl a má motivaci, schopnost vůle, ap.⁴⁰

1. 3 Stárnutí jako vybraný ukazatel demografické statistiky

„*Dvacáté století začínalo jako „století dítěte a skončilo jako století stáří“.*⁴¹ Stárnutí populace patří k charakteristickým rysům všech průmyslových zemí světa. Taktéž pro Českou republiku je stárnutí populace nejcharakterističtější rysem demografického vývoje. Populace ve všech zemích světa nestárne rovnoměrně. V České republice se

³⁸ ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. 2. nezměněn. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 175 s. ISBN 80-244-0629-2.

³⁹ FARKOVÁ, M. *Vybrané kapitoly z psychologie*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2006, 325 s. ISBN 80-867-2322-4.

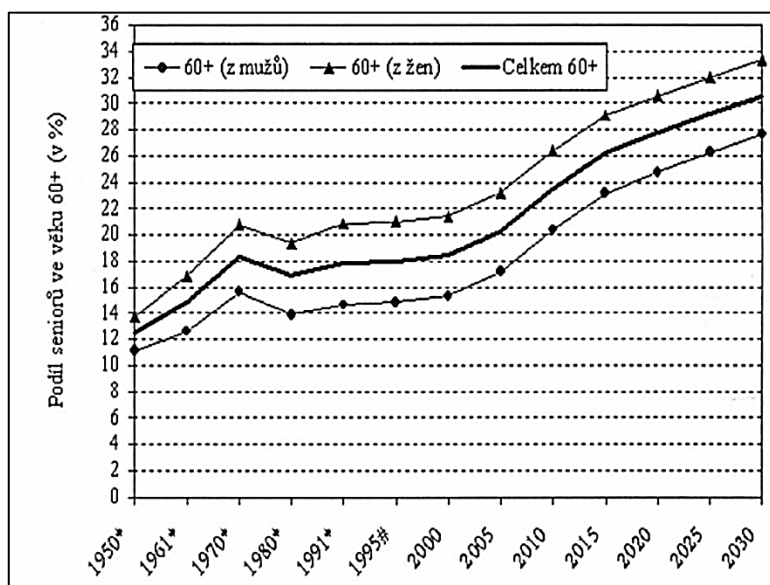
⁴⁰ KLEVETOVÁ, D., DLABALOVÁ, K. *Motivační prvky při práci se seniory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 202 s. Sestra. ISBN 978-802-4721-699.

⁴¹ ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, s. 22

očekával nárůst počtu starších lidí již od roku 2010. To dokládá graf č. 1 od Petřkové a Čornaničové⁴².

Graf 1: Vývoj seniorské populace v %

(60+ v ČR v období 1950-1990 a její projekce do r. 2030)

Zdroj⁴³

Vývoj obyvatelstva je spojen se změnami reprodukčního chování, které se projevují nejen ve změnách porodnosti i úmrtnosti, ale i v ostatních demografických procesech. K těmto důsledkům patří mimo jiné i změny věkového složení společnosti. Podle odhadů demografů a OSN může patřit naše Česká republika v polovině 21. století, stejně jako Itálie nebo Řecko, ke společenství s nejvyšším podílem seniorů na světě.

Významnou roli hraje nízká intenzita plodnosti dětí poválečných dětí, u kterých se projevuje nízká úroveň sňatečnosti, také pozdější vstup do manželství, vyšší věk rodičů při narození jejich prvního dítěte i nižší počet dětí v rodině. V průběhu šedesáti let bude

⁴² PETŘKOVÁ, A., ČORNANIČOVÁ, R. *Gerontagogika: úvod do teorie a praxe edukace seniorů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, 92 s. ISBN 80-244-0879-1.

⁴³ PETŘKOVÁ, A., ČORNANIČOVÁ, R. *Gerontagogika: úvod do teorie a praxe edukace seniorů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, 92 s. ISBN 80-244-0879-1.

docházet ke změně v demografické struktuře společnosti, jejíž příčinou je vzrůstající doba dožití spolu s nízkou porodností.⁴⁴

Národní program přípravy na stárnutí na období let 2008-2012 vydaný Ministerstvem práce a sociálních věcí hovoří o tom, že podle Českého statistického úřadu by měli lidé starší 65 let v roce 2030 tvořit 22, 8 % populace, v roce 2050 pak 31, 3 % populace, tj. zhruba 3 miliony osob. Například v roce 2007 tvořily osoby starší 65 let 14, 6 % obyvatel České republiky. Také se bude zvyšovat počet nejstarších osob, jen 85 a více letých občanů bude podle odhadů Českého statistického úřadu v roce 2050 něco okolo půl milionu ve srovnání s rokem 2006, který občany ve věku 85 let a více čítal přes sto tisíc. Naděje dožití při narození bude v roce 2050 činit 78, 9 let pro muže a 84, 5 let pro ženy, přitom v roce 2006 to bylo 73, 4 let pro muže a 79, 7 let pro ženy. Ve stárnutí jsou značné také genderové rozdíly. Ve věkové skupině 60 let a více je o 50 % více žen, než mužů. Osaměle žijící osoby ve věku 75 let a více tvoří v 70 % ženy. Demografické stárnutí je většinou nesprávně považováno za negativní jev a problematika spojená s demografickým stárnutím je často omezována na problematiku důchodové reformy. Pro zajištění kvality života ve stáří a k využití zkušeností a potencionálu přibývajících počtu starších lidí je však potřeba učinit více. Ke zvýšení kvality života ve stáří a podpoře prosperity ve stárnoucí společnosti je také nezbytné dát v průběhu života příležitost pro uplatnění, učení, vzdělávání a aktivní život všem lidem a starší lidé mají stejně jako všichni právo být hodnoceni jako jednotlivci, na základě svých schopností a potřeb bez ohledu na jejich věk, pohlaví, barvu pleti, zdravotní postižení či jiné charakteristiky. Co je důležité, znalosti a zkušenosti starších lidí by měly stát v centru změn realizovaných v souvislosti stárnutí populace.⁴⁵

1. 4 Příprava na stáří, kvalita života a aktivní život seniorů

Příprava na stáří

Každý člověk si dříve nebo později uvědomuje, že jednou bude starý. Málokdo se však na toto období předem připravuje. Touto problematikou se zabývá věda, která je vymezena v hlavní kapitole 1, a sice gerontogika.

⁴⁴ ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. 2. nezměň. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 175 s. ISBN 80-244-0629-2.

⁴⁵ *Kvalita života ve stáří: národní program přípravy na stárnutí na období let 2008 až 2012*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2008, 55 s. ISBN 978-808-6878-652.

Příprava na stáří by se měla stát celoživotním programem. Každý člověk by si měl uvědomit, že za své stáří je odpovědný hlavně on sám, neměl by se spoléhat jen na stát. Přípravu lze rozlišovat na dlouhodobou (celoživotní) či střednědobou (zhruba od 45 let), přičemž již ve středním věku se rozhoduje o tom, jaké stáří člověk bude prožívat. Je třeba, aby každý člověk v postproduktivním věku bral stáří jako součást života, akceptoval a ovlivňoval podmínky, které mu společnost nabízí, byl ekonomicky připravený (připojištěn), udržoval a navazoval přátelské vztahy a našel si hobby, kterým by volné dny v důchodu naplnil. Tímto se zvyšují šance seniorů na plnohodnotný a kvalitní život.⁴⁶

Kvalita života

Kvalitu života a průběh stáří ovlivňují úspěchy v práci i v osobním životě, životní styl i zdravotní problémy, které jedinec prožívá ve věku produktivním. Pro většinu lidí ve středním věku je hlavním smyslem života práce. Pro mnoho lidí je proto odchod do důchodu jedno z největších psychických traumat. Pro kvalitu života je třeba si vytvořit program, jímž se naplní volný čas. Pro prožití kvalitního stáří má velký význam i dodržování společenských setkávání vrstevníků a prohlubování mezigeneračních vazeb. Znamená to tedy udržovat se v aktivitě a rovnováze s odpočinkem, uspořádat si životní náplň tak, aby zahrnovala fyzickou i duševní činnost. Důležité pro seniory je jim pomoci najít motivaci pro vytváření krátkodobých i delších cílů, posílit jejich sebeúctu a umožnit jim zážitky úspěchu, neboť jakákoliv fyzická, psychická i sociální aktivita jim dává jejich životu ve stáří smysl a pocit naplnění.⁴⁷

Aktivní život seniorů

Haškovcová⁴⁸ ve své knize uvádí, že v dřívější době po odchodu do důchodu většinou každý senior nejprve odpočíval, užíval si slastných pár týdnů nic nedělání, a po čase narazil na jakési „prázdnou“. Mnozí senioři očekávali po odchodu jakéhosi očekávání, že teprve teď přijdou ty pravé časy, „trvalá dovolená“, nicméně pochopili, že je třeba začít žít

⁴⁶ DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů*: 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 112 s. ISBN 978-802-4741-383. HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.

⁴⁷ DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů*: 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 112 s. ISBN 978-802-4741-383.

⁴⁸ HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.

jinak, než žili doposud. Každá činnost, zájmová i vzdělávací, je prospěšná, neboť přináší seniorům jak potěšení, tak uspokojení.

Příkladem jsou koníčky, společenské aktivity, dále chalupaření, chataření, kutilství, sběratelství všeho druhu. Také různé kluby pro seniory, které zajišťují volnočasové zájmové aktivity s různou nabídkou, nabízené jsou např. hudba, zpěv, tanec, turistické aktivity, arteterapie, meditace, sportovní aktivity aj. Zde je třeba podotknout, že senioři sportují ke škodě věci velmi málo. Každý si však může zvolit sport přiměřený svým fyzickým možnostem – kuželky, lukostřelbu, oblíbené jsou šipky, atd. Dalšími příklady mohou být činnosti vzdělávací. Příkladem formy vzdělávání seniorů je například studium na univerzitě třetího věku, akademii třetího věku, v klubu aktivního stáří, nebo navštěvování různých kurzů, přednášek a seminářů.

Vybraným možnostem vzdělávání seniorů, jak si senioři mohou doplnit další vzdělání různými formami vzdělávání, je podrobněji zabýváno v samostatné kapitole.

2 Celoživotní učení v ČR

Celoživotní vzdělávání (CŽV) či učení (CŽU) je koncepce, která je založená na potřebě nepřetržitého vzdělávání a zdokonalování a rozvíjení člověka. Koncepce celoživotního učení u nás v ČR figuruje převážně v oficiálních dokumentech strategického charakteru. Tuto koncepci lze nalézt u nás v ČR například v Memorandu o CŽU⁴⁹, Strategii rozvoje lidských zdrojů⁵⁰ v ČR nebo v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice, nazývaným též jako Bílá kniha. Tento dokument je sice z roku 1999, ale teprve v roce 2001 byl definitivně vládou ČR schválen. Nejnovějším příkladem konceptualizace problematiky CŽU je materiál Strategie celoživotního učení ČR, který vláda ČR přijala jako své usnesení v roce 2007 s cílem uvedení do praxe do konce roku 2008. Tento dokument zahrnuje dvě části. První část je analytická, která charakterizuje analýzu stavu celoživotního učení a druhá část je strategická, která identifikuje hlavní strategické směry a vize pro celoživotní učení v České republice a návrh opatření pro jejich podporu.

Podle Strategie celoživotního učení ČR⁵¹ byl užíván termín celoživotní vzdělávání do roku 1996, poté jej nahradil již zmiňovaný pojem CŽU. CŽU představuje zásadní koncepční pojetí vzdělávání, především změnu jeho organizačního principu, kdy všechny možnosti učení jsou chápány jako jediný propojený celek, který dovoluje rozmanité a četné přechody mezi vzděláváním a zaměstnáním a který umožňuje získávat stejné kvalifikace a kompetence různými cestami a kdykoliv během života.

Celoživotní učení je tedy považováno za nepřetržitý proces, ve skutečnosti jde spíše o neustálou připravenost člověka učit se než o neustálé studium. Vychází se přitom ze zásady, že konkrétní získané kompetence nejsou tak cenné jako schopnost učit se. Mluví se tedy spíše o celoživotním učení, nikoliv vzdělávání, aby se tím zdůraznil význam i takových učebních aktivit každého jedince, které nemají organizovaný ráz, tzn. samostatného učení např. při práci, při pobytu v přírodě, na kulturních akcích apod.

⁴⁹ **Memorandum o CŽU** si klade za cíl konkrétně určovat budoucnost CŽU a tento dokument zdůrazňuje dva základní úkoly CŽU. Podporuje aktivní občanství a podporuje zaměstnatelnost a vymezuje základní kategorie učení – formální, neformální a informální.

⁵⁰ **Strategie lidských zdrojů v ČR** věnuje zvláštní pozornost mimo jiné změnám ve vzdělávání, výcviku a firemního vzdělávání.

⁵¹ *Strategie celoživotního učení ČR*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007. ISBN 978-802-5422-182.

CŽU jsou veškeré formalizované i neformální činnosti související s učením, které se průběžně realizují s cílem dosáhnout zdokonalení znalostí, dovedností a odborných předpokladů. Formalizovaný vzdělávací systém vytváří pro pojetí CŽV nezbytné základy, tvoří však jen jednu jeho část. CŽU má člověku poskytovat možnost vzdělávat se v různých stádiích jeho rozvoje až do té úrovně jeho možností ve shodě s jeho zájmy, úkoly a potřebami.

Celoživotní učení lze členit do dvou základních etap. První etapou je základní vzdělávání a druhou etapou je další vzdělávání.⁵²

Počáteční vzdělávání a další vzdělávání jako základní etapy CŽU

I. etapa CŽU - Počáteční vzdělávání

Počáteční vzdělávání probíhá zejména v mladém věku. Bývá ukončeno kdykoliv, buď po splnění povinné školní docházky, nebo vstupem na trh. Toto vzdělávání zahrnuje vzdělávání základní, střední a terciární, přičemž jim je podle klasifikace ISCED přiřazen určitý vzdělávací stupeň. Vzdělávání základnímu je přiřazen primární a nižší sekundární stupeň – ISCED 1, 2, střednímu vzdělávání je přiřazen vyšší sekundární stupeň – ISCED 3 a terciární vzdělávání je členěno na první a na druhý stupeň – ISCED 5, 6).⁵³

Základní vzdělávání má převážně všeobecný charakter a překrývá se zpravidla dobou plnění školní docházky jedince.

Střední vzdělávání má všeobecný nebo odborný charakter. Je ukončováno buď maturitní zkouškou, výučním listem nebo závěrečnou zkouškou. Součástí středního vzdělání je v ČR mimo jiné i nástavbové studium, které je určeno pro absolventy středního vzdělání s výučním listem, které je následně ukončeno maturitní zkouškou.

Terciární vzdělávání zahrnuje široké odvětví vzdělávací nabídky. Toto vzdělávání obvykle následuje po vykonání maturitní zkoušky. Poskytuje studentům specializované odborné nebo umělecké vzdělání. Patří k němu vysokoškolské vzdělávání realizované vysokými školami, vyšší odborné vzdělávání realizované vyššími odbornými školami a zčásti i vyšší odborné vzdělávání v konzervatořích.

⁵² PALÁN, Z., LANGER, T. *Základy andragogiky*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, 184 s. ISBN 978-80-86723-58-7.

⁵³ KALOUS, J. *Teorie a nástroje vzdělávací politiky*. Praha: Karolinum, 2006, 172 s. ISBN 80-246-1259-3.

II. etapa CŽU - Další vzdělávání

Vzdělávání probíhá po dosažení určitého stupně vzdělání, popřípadě po prvním vstupu vzdělávajícího jedince na trh práce. Další vzdělávání může být orientováno na různorodou škálu vědomostí, dovedností a kompetencí, které jsou důležité pro uplatnění v pracovním, občanském ale i osobním životě. Jedná se především o všeobecné či odborné vzdělávání, navazující na vzdělávání dosažené již v předchozím období formálního vzdělávání. Další vzdělávání má několik forem. Jsou jimi profesní vzdělávání, studium při zaměstnání, distanční vzdělávání nebo zájmové vzdělávání. Formou zájmového vzdělávání je mimo jiné i univerzita třetího věku.⁵⁴

2.1 Systém celoživotního učení a jeho formy

Podle Palána⁵⁵ a Strategie celoživotního učení⁵⁶ můžeme CŽU dělit do tří skupin. Jsou jimi formální vzdělávání, neformální vzdělávání a informální vzdělávání.

Formální vzdělávání je uskutečňováno ve vzdělávacích institucích. Jsou to zpravidla školy. Jednotlivé funkce, cíle, obsahy, organizační formy a způsoby hodnocení tohoto vzdělávání jsou vymezovány právními předpisy. Vzdělávání zahrnuje získávání zejména na sebe navazujících stupňů vzdělání (základního vzdělání, středního vzdělání, středního vzdělání s výučním listem, středního vzdělání s maturitní zkouškou, vyššího odborného vzdělání v konzervatoři, vyššího odborného vzdělání, vysokoškolského vzdělání), a jejich absolvování je dokládáno daným osvědčením (vysvědčením, diplomem.).

Neformální vzdělávání se zaměřuje na získání těch vědomostí, dovedností a kompetencí, kterými mohou jedinci zlepšit své sociální i pracovní uplatnění na trhu. Je poskytováno například v zařízeních zaměstnavatelů, soukromých vzdělávacích institucích, nestátních neziskových organizacích, ve školských zařízeních a v dalších organizacích. Řadí se sem např. organizované volnočasové aktivity pro děti, mládež a dospělé, kurzy cizích jazyků, počítačové kurzy, rekvalifikační kurzy, ale také krátkodobá školení a přednášky.

⁵⁴ *Strategie celoživotního učení ČR*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007. ISBN 978-802-5422-182.

⁵⁵ PALÁN, Z., LANGER, T. *Základy andragogiky*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, 184 s. ISBN 978-80-86723-58-7.

⁵⁶ *Strategie celoživotního učení ČR*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007. ISBN 978-802-5422-182.

Nezbytnou podmínkou pro realizaci tohoto druhu vzdělávání je účast odborného lektora, učitele či proškoleného vedoucího. Toto vzdělávání nevede k získání stupně vzdělání.

Tato forma vzdělávání je doplněna ještě o informace od Šeráka⁵⁷, který ve své publikaci píše, že účast dospělých v neformálním vzdělávání je značná, na rozdíl od formálního vzdělávání, kterého se dospělí účastní minimálně, především v rámci zaměstnání. Mezi organizace, které zajišťují zájmové vzdělávání dospělých, patří i organizace, které mají vzdělávání na prvním místě. Nejsou to tedy instituce, které poskytují vzdělávání jako dodatkovou činnost (knihovny, galerie, ...), ani ty, které poskytují vzdělávání jako jednu z oblastí zájmů (kulturní domy a centra, zájmové kroužky, ...). Zvláštní případ neformálního vzdělávání představuje vzdělávání seniorů formou univerzit třetího věku.

Informální učení je třeba chápat jako průběh získávání vědomostí, osvojování si dovedností a kompetencí z každodenních zkušeností a činností v práci, v rodině, ve volném čase. Zahrnuje sebevzdělávání, kdy učící se jedinec nemá možnost ověřit si nabyté znalosti (např. televizní jazykové kurzy). Na rozdíl od formálního a neformálního vzdělávání je informální vzdělávání neorganizované, zejména nesystematické a institucionálně nekoordinované.

2.2 Funkce celoživotního učení

Celoživotní učení je zaměřeno na osobní rozvoj člověka, na posilování jeho občanských funkcí i na jeho přípravu jako pracovníka. Celoživotní učení sleduje několik funkcí.

▪ Rozvoj osobnosti

Snaží se podporovat rozvoj osobnosti nejen na úrovni individuální, ale též na úrovni společnosti.

▪ Posílení soudržnosti společnosti

Pro společnost by vzdělávání mělo být jakousi významnou spojovací silou, která působí na zvyšování propustnosti společnosti, pomáhá vyrovnávat životní příležitosti, omezuje sociální vyloučení znevýhodněných skupin. Tzn., že pomáhá čelit rizikům, která ohrožují sociální soudržnost.

⁵⁷ ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, 207 s. ISBN 978-80-7367-551-6.

- **Podpora demokracie a občanské společnosti**

Udržuje demokratické tradice, neboť této podpory lze dosáhnout prostřednictvím kriticky a nezávisle myslících občanů s vědomím vlastní důstojnosti a s respektem k právům a svobodám ostatních.

- **Výchova k partnerství a spolupráci v evropské i globalizující se společnosti**

Jde hlavně o respektování odlišností mezi lidmi při vědomí jedinečných hodnot vlastní osobnosti.

- **Zvyšování zaměstnatelnosti**

Podporuje zvyšování schopnosti nalézat zaměstnání a trvale se se snažit uplatňovat na trhu práce.

- **Zvýšení konkurenceschopnosti ekonomiky a prosperity společnosti**

Reaguje na změny vyvolané stále celosvětovými ekonomickými a sociálními systémy.

Myšlenka CŽU je založena na předpokladu, že každý člověk je schopen se učit a proto každý, bez ohledu na věk, musí být k učení motivován a podněcován.⁵⁸

2.3 Motivace dalšího vzdělávání seniorů

Slovo motivace není českého původu. Jedná se o slovo počestěné. Jeho původ vychází z latiny. Sloveso „moveo, movere“ představuje uvádět něco v pohyb, nebo pohybovat. Motivací se rozumí něco uvést v pohyb tak, aby to poté určitým směrem postupovalo⁵⁹, a podle Komenského je motivace poté předpokladem všeho následujícího.⁶⁰

Pojem motivace se v současné psychologii vztahuje na všechno, co prožíváme, po čem toužíme, k čemu máme odpor, o co se usilujeme dosáhnout nebo jaké máme ideály.

⁵⁸ PETŘKOVÁ, A., ČORNANIČOVÁ, R. *Gerontagogika: úvod do teorie a praxe edukace seniorů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, 92 s. ISBN 80-244-0879-1.

⁵⁹ PREISS, Marek, KŘIVOHLAVÝ, Jaro. *Trénování paměti a poznávacích schopností*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 205 s. Psychologie pro každého. ISBN 978-802-4727-387

⁶⁰ VACÍNOVÁ, Tereza. *Dějiny vzdělávání od antiky po Komenského*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009, 240 s. ISBN 978-80-86723-74-7.

Motivace je faktorem nejen energizujícím, ale i faktorem zaměřeným na činnosti člověka na určité cíle.⁶¹

Dlabalová a Klevetová charakterizují motivaci jako hybnou páku lidského chování, díky které jsou všichni lidé nuceni uspokojovat naše vlastní potřeby, a že potřeby člověka nesouvisí jen s biologii organismu, ale také s jeho společenskou a pracovní existencí ve společnosti, ve které žije. K motivaci jsou připisovány tři klíče. Prvním je touha dosáhnout cíle, druhým je důvěra ve vlastní pochopení a třetím je vlastní představa dosažené změny.⁶²

Beneš⁶³ ve své knize uvádí, že motivace, ale také schopnosti k učení u starších lidí záleží na vzájemném působení dvou faktorů. Jedním jsou osobnosti a druhým životní situace. Poukazuje na to, a v bakalářské práci je již o některých podrobněji popisováno, že mezi staršími, stejně tak jako mezi ostatními lidmi, existují velké rozdíly v psychických a kognitivních schopnostech a dovednostech, v zájmech a potřebách. Tyto rozdíly rostou a jsou závislé i na objektivně daných životních situacích, př. je zdravotní stav, dosažené vzdělání, bydlení, finanční zajištění či úroveň sociální integrace. Motivace dalšího vzdělávání seniorů záleží především na dosaženém vzdělání, dřívější účasti na dalším vzdělávání, ale i na druhu vzdělávání, na dřívějších zájmech zabývat se oblastmi vědění, na účasti na kulturním životě, na sociální aktivitě v rodině i mimo ní, apod. Vzdělávání může také být pro seniory hobby, ve kterém vystupuje hlavně zájem o poznání. Motivem je často touha po sociálních kontaktech, očekávání okolí, ale i snaha najít smysl života ve vědomí vlastní konečnosti, zvládnutí tělesných, psychických a sociálních změn, udržování vlastních sil. Vzdělávání seniorů má často charakter prevence, odstranění a kompenzace deficitů, cílem je udržení tělesných a intelektuálních sil. Na rozdíl od školského a profesního vzdělávání je vzdělávání starších lidí opravdu dobrovolné. Například úspěšnost univerzit třetího věku, v této souvislosti, ukazuje, že potřeby této věkové skupiny přizpůsobená nabídka našla skutečně nadšené zájemce.

⁶¹ BOROŠ, Július. *Základy sociálnej psychológie: pre študujúcich humánne, sociálne a ekonomické vedy*. Bratislava: Iris, 2001, 227 s. ISBN 80-890-1820-3.

⁶² KLEVETOVÁ, D., DLABALOVÁ, K. *Motivační prvky při práci se seniory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 202 s. Sestra. ISBN 978-802-4721-699.

⁶³ BENEŠ, Milan. *Andragogika*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, 216 p. ISBN 80-86432-23-8

3 Možnosti vzdělávání seniorů v ČR

Představa, že výchova a vzdělávání člověka jsou omezeny na období dětství a mládí je už dávno minulostí, protože výchova a v jejím rámci i vzdělávání je v současnosti chápáno jako celoživotní učení.⁶⁴

Myšlenka, podle Mühlpachra⁶⁵, která říká, že člověk se učí, když žije, a že se může a má učit i ve starším věku, je dosti známá. Uvádí zde příklad Komenského školu stáří, ve které se lidé mají moudře učit a výsledky své práce by měli využívat a správně prožívat zbytek svého života. Vzdělávací potřeby starších a starých lidí byly však dlouho ignorovány. Teprve až v 60. letech 20. století, v souvislosti s vědeckotechnickým rozvojem v západoevropských zemích, se v oblasti vzdělávání dospělých objevuje zcela nová cílová skupina, na kterou je vzdělávání zaměřeno. Cílovou skupinou jsou právě lidé v postproduktivním věku.

Tím, že jedinec ukončuje svoji pracovní činnost, ztrácí profesní roli a funkční identitu a jeden z důležitých kompenzačních mechanismů je spatřován právě v rozvíjení systému vzdělávání pro starší populaci. Vzdělávací aktivity, podle výzkumů, prokazují, že v postproduktivním věku přispívají k pocitu důstojnosti a životního uspokojení, k začlenění do společnosti i fyzickému a duševnímu zdraví. Vzdělávání může usnadnit zvládnutí vývojových úkolů v průběhu života a může pomoci zajistit úspěšný přechod a adaptaci v pozdějších stádiích. Vzdělávání se ve starším věku stává nutnou podmínkou pochopení života ve stále měnícím se světě. Prostřednictvím nových informací poskytuje seniorům možnost volby, jak uspořádat svůj vlastní život, jak být psychicky vyrovnanější a spokojenější.

Pro tuto skupinu občanů v postproduktivním věku existuje u nás v ČR mnoho specifických vzdělávacích forem či vzdělávacích programů a to různého charakteru.⁶⁶

Dosti dobrou tradici v našich podmínkách mají univerzity třetího věku a akademie třetího věku.

⁶⁴ DVORÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů*: 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 112 s. ISBN 978-802-4741-383.

⁶⁵ MÜHLPACHR, P. *Gerontopedagogika*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 203 s. ISBN 978-802-1050-297.

⁶⁶ PETŘKOVÁ, A., ČORNANIČOVÁ, R. *Gerontagogika: úvod do teorie a praxe edukace seniorů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, 92 s. ISBN 80-244-0879-1

3.1 Univerzity třetího věku

Univerzita třetího věku (U3V) je jedna ze součástí celoživotního vzdělávání seniorů, jejíž základní charakteristikou je, že vzdělávání má výlučně charakter osobnostního rozvoje, nikoli profesní přípravy.⁶⁷

U3V jako vzdělávací instituce se od svého vzniku zaměřily na zájmové vzdělávání, které bylo už od začátku osobitě zaměřováno pro specifickou skupinu obyvatelstva, pro seniory.⁶⁸

Historie univerzit třetího věku v ČR

Zakládání univerzit třetího věku podnítil profesor lékařství, práva a ekonomických věd **Pierre Vellas**. V roce 1972 vydal výzvu k jejich zakládání a sám také **ve francouzském městě Toulouse první U3V založil**. Později se Pierre Vellas stal také prezidentem Asociace třetího věku, o níž se hovoří v kapitole 3. 4., a jejíž sídlo bylo rovněž ve Francii v Toulouse. Jeho výzva zakládat U3V věku byla světem přijata a na podzim roku 1978 jich bylo kolem jednoho sta. **První U3V ve Střední Evropě vznikla v roce 1975 při Centru pro další vzdělávání lékařů Varšavské univerzity v Polsku.**⁶⁹

Hlavním důvodem vytvoření U3V bylo vytvořit vzdělávací příležitosti pro stárnoucí populaci a nabídnout takový program, který by odpovídal potřebám této věkové skupiny.⁷⁰

Zájemci z řad seniorů se hlásili ke vzdělávání proto, neboť oni sami se chtěli dále vzdělávat, neměli to štěstí, že dříve studovat na jiné škole nemohli, nebo si vybírali ty obory, na které jim v životě nezbyl čas. Pro každého z nich se stala pravidelným místem pravidelného společenského setkávání, místem, které je jako akademická půda vysoce společensky hodnoceno. Z hlediska koncipování studia v té době měli senioři možnost získat v důchodovém věku úplné vysokoškolské vzdělání a obdržet patřičný vysokoškolský diplom. Na tuto Toulouskou iniciativu navázaly i ostatní státy, kromě Polska i například

⁶⁷ DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů*: 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 112 s. ISBN 978-802-4741-383.

⁶⁸ PETŘKOVÁ, A., ČORNANIČOVÁ, R. *Gerontagogika: úvod do teorie a praxe edukace seniorů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, 92 s. ISBN 80-244-0879-1

⁶⁹ PALÁN, Z., LANGER, T. *Základy andragogiky*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, 184 s. ISBN 978-80-86723-58-7.

⁷⁰ DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů*: 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 112 s. ISBN 978-802-4741-383.

Belgie a Španělsko. Na Americkém kontinentě se U3V zprvu z hlediska odlišného systému vzdělávání neujaly, nicméně vznikat tam později také začaly.⁷¹

U nás v Čechách můžeme počátek českých U3V datovat od roku 1986. Vůbec jako **první U3V u nás v České republice** byla otevřena ve školním roce **1986/1987 v Olomouci**. Garantem U3V, i přesto, že přednášejícími byli vysokoškolští pedagogové, byl Československý červený kříž. Nebyla tedy pod záštitou univerzity. Univerzitním zřizovatelem seniorského vzdělávání se stala olomoucká univerzita až v roce 1991 z iniciativy profesora Jana Jařaba.⁷²

První kurzy pro seniory začaly organizovat i další univerzity. **První kurzy pro seniory** začala **pod záštitou univerzity** organizovat například **Karlova univerzita**. Právě pod záštitou univerzity otevřela první U3V jako první, a to **v roce 1987**, jejíž zájem o studium byl rekordní i přesto, že veřejnost byla informována o otevření univerzity třetího věku v Praze pouze jedinou stručnou zprávou v denním tisku. Přihlášek bylo posláno celkem 414. Z náročných organizačních důvodů bylo od původního přijímacího řízení upuštěno. Zájemci byli přijati podle následně stanovených kritérií, a to dosažením důchodového věku, zájmem o studium a bydlištěm, které nesmělo být od Prahy vzdáleno více jak 100 km. Konečný počet studentů byl postupně zredukován na 352. Ostatním zájemcům bylo s lítostí zasíláno rozhodnutí o nepřijetí. Některým zájemcům byl zasílán od vedení univerzity i dopis s osobním vyjádřením. Věkový průměr přijatých posluchačů činil 67, 5 roku, nejstarším posluchačem byl 88 letý účastník. Největší počet studujících seniorů patří do věkové kategorie 61-70 let a činil 55, 5 % osob. Posluchači měli nejčastěji středoškolské vzdělání. Univerzita třetího věku v Praze byla tehdy organizována děkanem, geriatrem Vladimírem Pacovským, který byl o jejím smyslu přesvědčen. První kurzy pro seniory začaly mezi prvními univerzitami nabízet také Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích či Univerzita Palackého v Olomouci.⁷³

⁷¹ HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.

⁷² HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9

⁷³ DVORÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů*: 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 112 s. ISBN 978-802-4741-383.

Poslání U3V a základní informace o studiu na U3V

Hlavní myšlenkou podněcovatelů, kteří v historii zakládali univerzity třetího věku, bylo vytvořit jakýsi druhý životní program pro seniory, kteří se nechtěli spokojit jen se svými koníčky pěstovanými v ústraní jejich života. Posluchači z řad seniorů se hlásili ke vzdělávání z mnoha důvodů. Například se chtěli dále vzdělávat, ať již ve svém původním oboru, či jiném, který se jim také líbil, ale na který už nezbyl v životě čas. Hlásili se i ti senioři, kteří díky mnoha okolnostem neměli možnost studovat.⁷⁴

Palán a Langer⁷⁵ ve své knize píše, že posláním U3V v dnešní době je hlavně rozšířit možnosti uspokojování vzdělávacích potřeb starších občanů, zpřístupnit jim vhodnou formou nové informace, poznatky a dovednosti. Významnou roli sehraává možnost sociálních kontaktů s lidmi s podobným smýšlením, navazování nových přátelství, překonávání pocitu osamělosti, izolovanosti či nepotřebnosti, zpomalování procesu stárnutí a kvalitní vyplňování volného času. Základním cílem U3V je vytvořit bázi pro zájmové vzdělávání seniorů, což konceptu celoživotního učení plně odpovídá.

Zmiňují se také o tom, že U3V jsou rozdílné, především jejich organizační a obsahové zaměření. Přednášky, které jsou součástí cyklu přednášek, jsou koncipovány buď na jednotlivá témata, nebo v ucelených semestrálních až ročních monotematických cyklech. V rámci přednášek a cvičení mohou být využívány laboratoře školy, kde mohou posluchači provádět vlastní výzkum nebo se na výzkumných pracích podílet. Seniorům, kteří vyhovují akademickým požadavkům, se umožňuje účast na standardních studijních programech školy a to buď v řádném vysokoškolském studiu nebo ve volnějším režimu např. s ohledem na posluchačův studijní plán či distanční formu

Dvořáčková⁷⁶ ve své knize uvádí další hlavní cíle vzdělávání na U3V, a sice seznámit posluchače s vědeckými poznatky, prohloubit jejich sebepoznání, pomoci jim získat nadhled a tím ulehčit jejich přizpůsobování a orientaci ve stále se měnícím se životě. Stejně jako ostatní autoři potvrzuje, že vzdělávání a další vzdělávání v průběhu dospělosti i v postproduktivním věku významně ovlivňuje kvalitu života ve stáří.

⁷⁴ HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.

⁷⁵ PALÁN, Z., LANGER, T. *Základy andragogiky*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, 184 s. ISBN 978-80-86723-58-7.

⁷⁶ DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů*: 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 112 s. ISBN 978-802-4741-383.

Haškovcová⁷⁷ připomíná, že vzdělávání seniorů na U3V není zaměřeno na profesní přípravu, ale má zejména funkci preventivní, rehabilitační, posilovací a komunikační. Absolventi U3V nezískávají vysokoškolský titul, nejsou to studenti, nýbrž posluchači. Posluchači nestudují, nýbrž se vzdělávají.

Po splnění předepsaných podmínek fakultou a vykonám zkoušek se posluchači U3V s fakultou loučí na slavnostním aktu, který nesprávně nazývá slovem promoce. Má však svůj význam. Promoce je pro všechny absolventy VŠ nezapomenutelným zážitkem. I absolventi U3V jsou pyšní na to, že učivo zvládli a celkově obstáli. Na tomto slavnostním aktu se objevují slzy v očích i jejich dětem, někdy i dospělým vnoučatům.

3.2 Akademie třetího věku

V době 80. let se oblibě také těšily **Akademie třetího věku** (A3V). Organizoval je především Československý červený kříž. Vznikaly z iniciativy a ve spolupráci s místními gerontologickými a geriatrickými pracovišti. Vzdělávání na A3V má však charakter na všeobecně přístupné úrovni, především zájmového typu. Většinou jde o jednorázové nebo krátkodobé akce na aktuální téma.⁷⁸

Podle Petřkové a Čornaničové⁷⁹ lze A3V považovat za středně náročnou formu zájmových vzdělávacích aktivit pro seniory. Institucionálně mají relativně pevně uspořádanou formu vzdělávání. Název akademie třetího věku by měl být vyhrazen pro cykly přednášek, diskusí a seminářů, které zahrnují nejméně deset společných setkání v určených intervalech, například dvoutýdenních. Vzdělávací obsah se přizpůsobuje místním potřebám, možnostem a podmínkám a současně vychází z potřeb účastníků.

Obsahové zaměření vzdělávacích cyklů mívá několik základních linií. Občané, kteří A3V navštěvují, mohou získávat poznatky z oblasti medicínsko-gerontologické, jež podporuje zdravé stárnutí, zdravou životosprávu či předcházení chorobám. Dále získávají poznatky z oblasti občansko-sociálně vzdělávací, díky které mají přehled o probíhajících sociálních změnách a mohou se do nich tak aktivně zapojovat. Oblíbenými tematickými okruhy jsou

⁷⁷ HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.

⁷⁸ PALÁN, Z., LANGER, T. *Základy andragogiky*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, 184 s. ISBN 978-80-86723-58-7.

⁷⁹ PETŘKOVÁ, A., ČORNANIČOVÁ, R. *Gerontagogika: úvod do teorie a praxe edukace seniorů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, 92 s. ISBN 80-244-0879-1

kultura, historie, literatura, umění a ekologie. Nabízí také tzv. „hobby aktivity“, které účastníkům dávají možnost prakticky získávat poznatky např. z ošetřování rostlin, ze zahradničení, A3V může představovat i pohybově-výchovný vzdělávací cyklus, kdy účastníci mají možnost provozovat rekondiční cvičení či cvičit např. jógu.

Hlavní rozdíly mezi vzděláváním na U3V a na A3V jsou následující:

Akademie třetího věku zpříjemňuje seniorům život a kultivuje volný čas. Účastník si vyslechne přednášku nebo celý cyklus, může vznést dotazy na přednášející a v omezeném čase i případně diskutovat.

Univerzity třetího věku vybízejí účastníky k vysoké aktivitě a osobní angažovanosti. Účastník musí vyslechnuté přednášky doplnit samostudiem a jeho efektivitu prokázat na seminářích, v seminárních pracích a závěrečných zkouškách.

Nelze však považovat A3V za něco méně hodnotného než U3V, neboť každá forma studia je zcela jiná a každá oslovuje jinou skupinu osob.⁸⁰

3.3 Další vybrané možnosti vzdělávání seniorů

Dalšími vybranými formami vzdělávání seniorů v ČR jsou kluby aktivního stáří, univerzity volného času, tzv. Seniorské gymnázium a kluby pro seniory.

Kluby aktivního stáří

Kluby aktivního stáří, stejně jako A3V, uspokojují vzdělávací potřeby občanů v postproduktivním věku zejména v těch regionech, kde nejsou vysoké školy. Kluby aktivního stáří mají podobné poslání, jako A3V, s tím rozdílem, že se vyznačují trvalejšími neformálními vztahy, rozvíjením osobních zájmů seniorů a uspokojováním potřeby vzájemného kontaktu⁸¹.

Univerzity volného času

⁸⁰ HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.

⁸¹ MÜHLPACHR, P. *Gerontopedagogika*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 203 s. ISBN 978-802-1050-297.

Univerzita volného času organizuje vzdělávací programy pro mladší populaci (mladší jedince, osoby předčasně penzionované či dlouhodobě nezaměstnané v předdůchodovém věku). Jedná se o novou formu zájmového vzdělávání pro veřejnost a existence této vzdělávací formy není závislá na vysoké škole, může ji provozovat jakákoli instituce, která pro ni vytvoří patřičné podmínky. Hlavním charakteristickým rysem univerzity volného času je mezigenerační setkávání posluchačů⁸².

Seniorgymnázium

Seniorgymnázium představuje zajímavou, inspirativní a ojedinělou formu vzdělávání seniorů. Seniorgymnázium lze najít ve Frýdku-Místku, kde tuto formu podporuje již deset let Muzeum Beskyd. Tento projekt umožňuje využití volného času seniorů zajištěním dalšího vzdělávání v široké škále oborů. Zájemcům nabízí čtyřroční vzdělávací program, jehož cílem je předat seniorům nové informace z různých oblastí vědy, kultury a umění. Přednášky vedou zkušení odborníci a tento čtyřletý program je zakončen závěrečným testem.⁸³

Kluby pro seniory

Kluby seniorů jsou u nás nejrozšířenějším typem instituciolizovaného sdružení seniorů. Největší rozšíření těchto klubů se datuje hlavně v sedmdesátých letech. Kluby se zaměřují na organizování širokého spektra zájmových činností seniorů. Klubová činnost je různorodá. Aktivita jsou zaměřeny na společenské návštěvy kulturních míst, kulturně tvořivé aktivity jako je nacvičování scének a lidových zvyků, vzdělávací aktivity, poznávací zájezdy a exkurze, sportovně-rekreační aktivity, společné vycházky, besedy s různými odborníky,

Vzdělávací činnost klubu pro seniory má široký charakter a představuje stálou a významnou součást aktivit klubů pro seniory. Vzdělávací aktivity bývají převážně

⁸² MÜHLPACHR, P. *Gerontopedagogika*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 203 s. ISBN 978-802-1050-297.

⁸³ PETŘKOVÁ, A., ČORNANIČOVÁ, R. *Gerontagogika: úvod do teorie a praxe edukace seniorů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, 92 s. ISBN 80-244-0879-1

jednorázové, realizované formou přednášek s besedami. Zřídka se objevují cyklické formy vzdělávání, které by měly probíhat několik týdnů nebo měsíců.⁸⁴

3. 4 Asociace univerzit třetího věku

Univerzity třetího věku zaznamenaly v první desetiletí své existence velmi rychlý nárůst. Dnes jsou považovány za samozřejmost. O rozšiřování a zkvalitňování seniorského vzdělávání usilují také asociace univerzit třetího věku a několik mezinárodních organizací.⁸⁵

Asociace univerzit třetího věku České republiky

V Čechách funguje asociace univerzit třetího věku (AU3V) v Brně. V kapitole 3. 1 je podrobněji popisováno, jak z A3V vznikaly U3V. Ty byly postupně samostatně organizovány pod záštitou univerzit, bez asistence Československého kříže. Když U3V začaly takto pod záštitou univerzit fungovat, chyběla organizace či sdružení, kde by mohla probíhat diskuse týkající se seniorského vzdělávání. To bylo impulsem, proč AU3V vznikla. Vznikla 9. 6. 1993 v Brně. V témže roce se AU3V ČR stala členem mezinárodní asociace univerzit třetího věku (AIUTA) a v roce 1994 členem sdružení Evropské federace studentů a seniorů (EFOS). Kromě poskytnutí diskusí týkajících se seniorského vzdělávání bylo snahou AU3V získat pro seniory finanční podporu od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a Ministerstva práce a sociálních věcí na rozvoj, podporu a koordinaci činnosti U3V v České republice, na vytvoření a provoz informačních systémů U3V a na podporu vědecké a odborné činnosti učitelů a fakult VŠ České republiky. Velký zlom přinesl rok 1999, kdy byla ustanovena vládní komise složená z ministerstva zdravotnictví, práce a sociálních věcí a školství, mládeže a tělovýchovy a organizací, které se problematice života seniorů věnují. Připravila „Národní program přípravy na stáří“ a podporu seniorského vzdělání z prostředků Ministerstva práce a sociálních věcí. Udělena poprvé byla v roce 2002.⁸⁶

⁸⁴ PETŘKOVÁ, A., ČORNANIČOVÁ, R. *Gerontagogika: úvod do teorie a praxe edukace seniorů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, 92 s. ISBN 80-244-0879-1

⁸⁵ HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.

⁸⁶ SHROMÁŽDILOVÁ, L. *Asociace univerzit třetího věku České republiky*. [online]. [cit. 2014-11-21]. Dostupné z: <http://www.au3v.org/home/historie>

V přílohouvé části je uveden seznam⁸⁷ jednotlivých členů AU3V.

Mezinárodní asociace třetího věku

AIUTA (Association internationale des universites de troisieme age)

Je organizací nejstarší. Vznikla v roce 1977 a jejím cílem bylo posilovat charakter U3V jako univerzitní instituce a pomáhat jim ve službě společnosti.⁸⁸

Působnost této organizace je celosvětová, největšího rozmachu však dosahuje ve francouzsky mluvících regionech. Ve Francii má i národní variantu EFUTA.⁸⁹

Na zahraničních webových stránkách této organizace uvádí AIUTA své hlavní cíle, a sice sdružit na celém světě univerzity třetího věku a organizace se stejným cílem, vytvořit s podporou univerzit třetího věku mezinárodní rámec pro další vzdělávání, výzkum seniorů po celý život a rozvíjet výměnu poznatků.⁹⁰

EFOS (European Federation of Older Students at the Universities)

Na rozdíl od organizace AIUTA, která sdružuje především organizátory studia pro seniory, další organizace, je EFOS organizací posluchačů seniorů samotných.⁹¹

Na zahraničních webových stránkách této nevládní organizace uvádí EFOS také své hlavní cíle, a sice podporovat akademické studium starších lidí po boku mladších studentů, podporovat společné projekty pro starší studenty z celé Evropy, podporovat zajištění přístupu starších lidí s akademickým vzděláním, podporovat zastoupení akademického vzdělávání starších lidí v politice a společnosti, podporovat nezávislé organizace s podobným zaměřením, identifikovat a podporovat možnosti využití dovedností a znalostí

⁸⁷ Viz příloha B

⁸⁸ PALÁN, Z., LANGER, T. *Základy andragogiky*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, 184 s. ISBN 978-80-86723-58-7.

⁸⁹ HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.

⁹⁰ VELLAS, FRANÇOIS. *International Association of Universities of the Third Age*. [online]. [cit. 2014-11-29]. Dostupné z: <http://www.aiu3a.com/>

⁹¹ HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.

starších lidí ve prospěch vědy a spolupráci s mezinárodními organizacemi, které podporují celoživotní učení (např. LLL).⁹²

LLL (European Network Learning in Later Life)

Jedná se o evropskou síť učení v pozdějším životě. Založena byla v Německu v Ulmu roku 1995. Cílem je rozvíjet komunikaci, výměnu a kooperaci na institucionální rovině i mezi samotnými studujícími. Tak vznikl datový systém LLL, což je diskusní fórum na internetu a zahájilo se také vydávání specializovaného Evropského časopisu Bulletin, věnující se vzdělávání v Evropě.⁹³

Na zahraničních webových stránkách této evropské sítě LLL lze vyčíst, že první podmínkou členství v U3V ONLINE je registrace a poté zaplacení 25 dolarů, které se následně platí ročně. Po splnění těchto podmínek se může účastník zapojit do tolika kurzů, kolik uzná za vhodné. Účastník má také možnost, pomoci těmto zahraničním webových stránek, najít některé univerzity třetího věku, avšak jen v nabízených státech. Účastník může vyhledat hned několik univerzit třetího věku v Austrálii, na Novém Zélandě a ve Spojeném království Velké Británie a Severního Irska.⁹⁴

⁹² GRUNWALD, KATARINA. *European Federation of Older Students*. [online]. [cit. 2014-11-9]. Dostupné z: <http://www.efos-europa.eu/>

⁹³ PALÁN, Z., LANGER, T. *Základy andragogiky*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, 184 s. ISBN 978-80-86723-58-7.

⁹⁴ THOMPSON WALTON, ALLAN. *U3A online & Virtual University of the Third Age*. [online]. [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: <http://www.u3aonline.org.au/find-a-u3a>

PRAKTICKÁ ČÁST

4 Průzkum motivace a spokojenosti posluchačů ve vybrané U3V

Praktická část bakalářské práce je tvořena dotazníkovým průzkumem, který se snaží zjistit motivaci a spokojenost posluchačů ve vybrané univerzitě třetího věku. Dotazník obsahuje otázky, zaměřené na zjišťování základních identifikačních údajů o respondentech (pohlaví, věk, vzdělání) a otázky, zaměřené na motivaci, spokojenost na U3V při Západočeské univerzitě v Plzni a na přínos jejím posluchačům.

Cílem praktické části je průzkum stanovisek (postojů) posluchačů ke vzdělávání na Univerzitě třetího věku při Západočeské univerzitě v Plzni, tedy co dotazované posluchače motivovalo se ke vzdělávání na Univerzitu třetího věku přihlásit a zda jejich vzdělávání naplňuje jejich očekávání. Na základě této skutečnosti budou výsledky průzkumu této univerzity poskytnuty, které může využít jako podklad pro návrh možného zkvalitnění vzdělávání posluchačů navštěvujících její U3V.

Univerzita třetího věku při Západočeská univerzitě v Plzni

Západočeská univerzita v Plzni (ZČU) zajišťuje vzdělávání na U3V již 23. rokem (od r. 1992). Přihlásit se ke vzdělávání mohou její zájemci z města Plzně a okolí. (U3V nabízí přednášky i městům a obcím.) Přihlásit se na U3V mohou zájemci, kteří splňují podmínky, které Univerzita stanovila. První podmínkou je dosažení věku potřebného pro přiznání starobního důchodu a druhou podmínkou je přiznání invalidního důchodu. Tito zájemci se mohou stát posluchači U3V bez ohledu na věkovou hranici. Podmínkou pro vzdělávání na U3V není ukončené středoškolské vzdělání s maturitou, a také není podmínkou délka předchozího vzdělání zájemce. Zájemci musí také vyplnit přihlášku a zaplatit zápisné ve výši 600,- Kč, přičemž tato výše je pokryta na oba semestry.

U3V nabízí vzdělávání posluchačům i na jejích pobočkách. Pobočky U3V při ZČU v Plzni můžeme najít nejen v Plzni, ale i v Aši, Chebu, Karlových Varech, Sokolově, Tachově, Boru, Mariánských Lázních, Plasích a Klatovech.

U3V při ZČU v Plzni zahájila svoji činnost v roce 1992. Jejím organizátorem byla Pedagogická fakulta. V tomto roce čítala U3V celkem 85 účastníků. Přednášky byly až do akademického roku 1994/1995 smíšené, tzn., že posluchači navštěvovali cykly přednášek

z různých oborů. Od akademického roku 1995/1996 mohli posluchači navštěvovat již monotematické semestrální vzdělávání, tedy zaměřené na jedno téma – pedagogika, psychologie a literatura. Od akademického roku 1996/1997 přibyly studijní obory (historie, dějiny umění, filosofie, psychologie, svět počítačů a exaktní vědy) a studijní předměty.

U3V nabízí zájemcům ucelené studijní obory, volitelné kurzy a rozšiřující přednášky a aktivity pro její posluchače, přičemž od roku 1996 je studium U3V šesti semestrové (tříleté), studijní předměty jsou dvou semestrové (jednoleté) a studijní obory čtyř semestrové (dvouleté).

Od roku 1996 je U3V při ZČU v Plzni členem Asociace univerzit třetího věku v Brně. Od roku 1997 je U3V celouniverzitní institucí a jejím organizátorem je Ústav celoživotního vzdělávání (UCV) ZČU.

Co se týče časového rozložení výuky, prezenční studium je soustředěno do bloků, které jsou po dobu 90 minut. Výuka v kurzech probíhá jednou za 14 dní. Zimní semestr začíná v září, probíhá do ledna a čítá 12-16 hodin. Letní semestr začíná v lednu, probíhá do května a čítá rovněž 12-16 hodin. Kromě teoretického hlediska je do výuky zařazována i praktická výuka, exkurze nebo přednášky v terénu.

Na přednáškách U3V se podílejí akademičtí pracovníci ZČU v Plzni a také odborníci z praxe. V současné době je garantem U3V při ZČU v Plzni doc. Ing. Josef Průša, CsC., a organizační řízení mají na starosti Mgr. Zdeněk Weber (ředitel Ústavu celoživotního vzdělávání) a Mgr. Magdalena Edlová, DiS. (organizační řízení – tajemnice U3V).⁹⁵

V roce 2012 slavila U3V dvacetiletou tradici. Při této příležitosti byla vydána brožura, ve které vystupují osoby z řad odborníků ZČU, kteří na U3V přednáší a pronáší v ní některé jejich myšlenky, různé poznatky a zkušenosti s výukou na U3V. Hned na prvních stranách si dovoluje vzít pár slov také rektorka Západočeské univerzity v Plzni, doc. PaedDr. Ilona Mauritzová, PhD., která popřála U3V k jejím kulatinám a charakterizovala kroky U3V, která za dvacet let udělala: „*U3V, stejně jako mladý dvacetiletý člověk, zdárně překonala dětské nemoci, nasbírala mnoho zkušeností a je připravena se dále rozvíjet a přijímat nové výzvy*“⁹⁶.

⁹⁵ EDLOVÁ, M. *Západočeská univerzita v Plzni – U3V Plzeň*. [online]. © 1991-2014 [cit. 2014-12-23]. Dostupné z: <http://u3v.zcu.cz/>

⁹⁶ EDLOVÁ, M., SIVÁK, M. *Univerzita třetího věku – 20 let.*, str. 4

V přílohové části jsou uvedeny názvy kurzů⁹⁷, které lze na U3V v daném akademickém roce 2014/2015 navštěvovat, ukázka sylabu vybrané přednášky⁹⁸, rozpis závěrečných písemných prací⁹⁹, které musí posluchači U3V v průběhu ledna až února plnit a fotografii z vybrané přednášky a promoce posluchačů U3V.¹⁰⁰

4.1 Průzkumné předpoklady

Pro průzkum byly stanoveny tři průzkumné předpoklady:

- **Průzkumný předpoklad č. 1:** Nejčastějším zdrojem informací, pomocí kterého posluchači získávali informace o vzdělávání na U3V a o dalších záležitostech s ním spojenými, byli přátelé.
- **Průzkumný předpoklad č. 2:** Hlavním motivem, proč se posluchači hlásili ke vzdělávání na U3V, bylo získání nových informací a prohloubení svých dosud získaných znalostí a vědomostí.
- **Průzkumný předpoklad č. 3:** Po stránce obsahové jsou posluchači s kurzy a předměty, ve kterých se vzdělávají, naprosto spokojeni a naplňují tak jejich očekávání.

4.2 Průzkumná metoda a průzkumný vzorek

Pro provedení průzkumného šetření byla užitá metoda dotazníku.

Jedná se o standardizovanou vysoce efektivní techniku, která může postihnout veliký počet jedinců při relativně malých nákladech. Výhodou je, že dotazovaní respondenti mohou odpovídat anonymně, spontánně a bez obav. Umožňuje poměrně snadno získat informace od velkého počtu jedinců v poměrně krátkém čase a s poměrně malým nákladem. Nevýhodou bývá jeho nízká návratnost, a že respondenti nebudou odpovídat pravdivě nebo nebudou ochotni odpovědět vůbec.¹⁰¹

⁹⁷ Viz příloha C

⁹⁸ Viz příloha D

⁹⁹ Viz příloha E

¹⁰⁰ Viz příloha G

¹⁰¹ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011, 372 s. ISBN 978-80-246-1966-8

Dotazník¹⁰² byl respondentům předkládán v tištěné papírové formě. Obsahoval celkem 18 otázek tohoto typu:

- **Otevřené** – Na ty dotazování respondenti odpovídali zcela volně, bez omezení formulování své odpovědi.
- **Polootevřené** – Zde bylo dotazovaným respondentům nabídnuto několik verzí odpovědí, i přesto měli možnost vyjádřit vlastní formulaci své odpovědi.
- **Uzavřené** – Zde bylo dotazovaným respondentům nabídnuto několik možných variant odpovědí, ze kterých si vybírali jednu nebo více odpovědí, které se nejvíce blíží jejich názoru.

Dotazník byl předložen 100 posluchačům U3V při ZČU v Plzni. Oslovena byla pouze část posluchačů U3V, kteří se v den průzkumu dne 16. 12. 2014 účastnili přednášek Českého jazyka a kultury člověka (9³⁰–11⁰⁰ hod), Egyptologie (13³⁰–15⁰⁰ hod) a Politologie (15⁰⁰ –17⁰⁰ hod). Průzkum byl proveden vždy 30 minut před zahájením výuky. Někteří respondenti si dotazník ponechali u sebe a po skončení přednášky jej mohli ještě odevzdat. Dotazníky vyplnilo celkem 94 posluchačů (16 mužů a 78 žen; 100 %), což činilo jejich 94% návratnost. Protože míra návratnosti dotazníků je vysoká, lze ji považovat za velmi úspěšnou. Zbýlých 6 % bylo zapříčiněno nevyplněním dotazníku nebo jeho neodevzdáním ani po skončení jednotlivých přednášek.

Z hlediska pohlaví, věku a nejvyššího dosaženého vzdělání byl průzkumný vzorek složen takto:

Celkem odpovědělo 78 žen a 16 mužů. **(Graf č. 2.)** Z dotázaných mužů byli 2 muži ve věku 50-55 let, ve věku 56-60 let nebyl žádný muž, 1 muž se pohyboval v rozmezí 61-65 let, 5 mužů bylo ve věku 66-70 let, možnost ve věku 71-75 let zvolili 4 muži, ve věku 76-80 let byli 4 muži a v rozmezí 81-více let se nepohyboval žádný muž. **(Graf č. 3)**

Ze všech mužů jich 1 dosáhl středního odborného vzdělání, 7 středního (odborného) vzdělání s maturitou, 4 vyššího odborného vzdělání a zbývajících 4 muži dosáhli vzdělání vysokoškolského. **(Graf č. 4)**

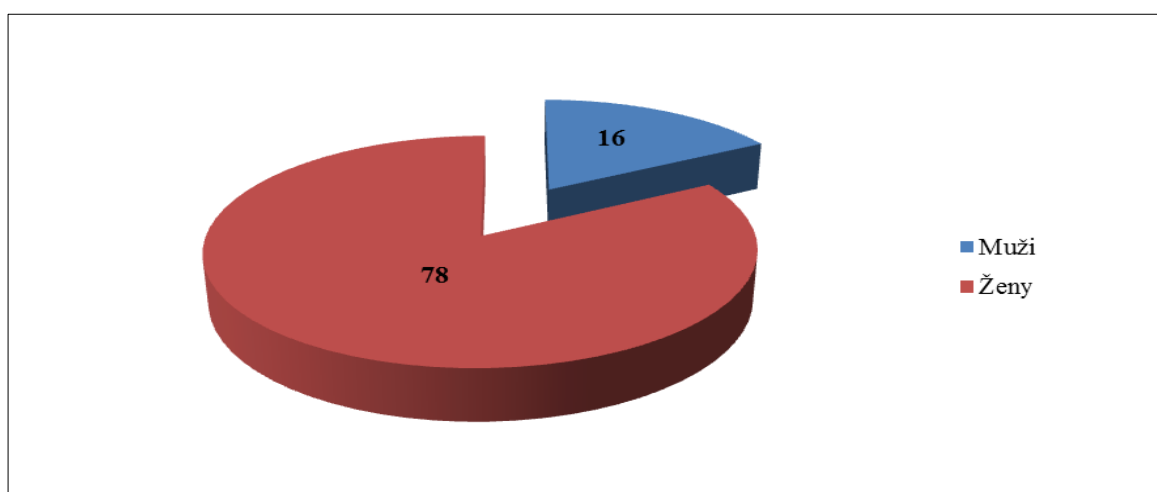
¹⁰² Viz příloha A

Z dotázaných žen bylo 6 žen ve věku 50-55 let, ve věku 56-60 let 3 ženy, 21 žen se pohybovalo v rozmezí 61-65 let, možnost ve věku 66-70 let zvolilo 18 žen, 22 žen bylo v rozmezí 71-75 let, 2 ženy byly ve věku 76-80 a zbývajících 6 žen ve věku 81-více let.

(Graf č. 3)

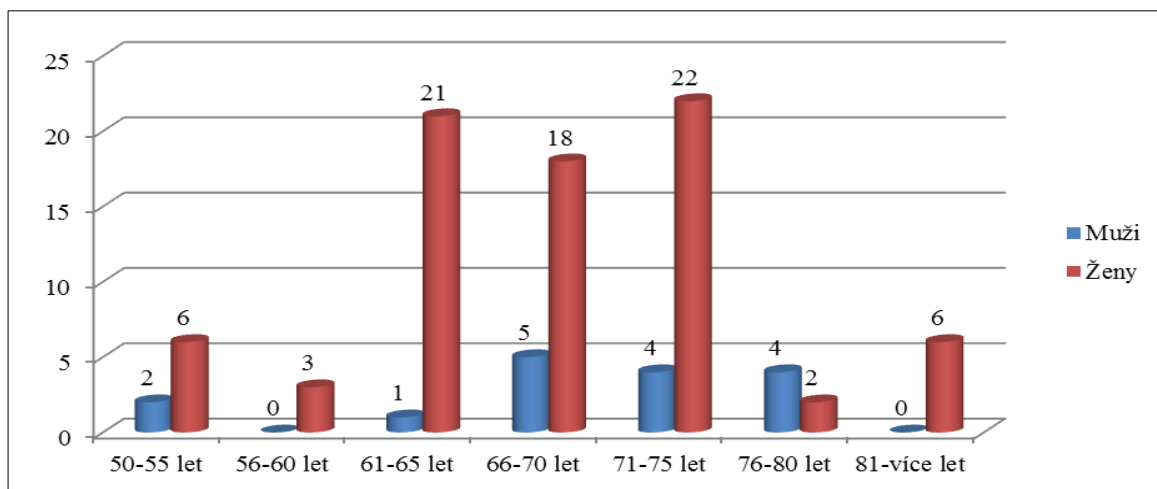
Ze všech dotazovaných žen jich 6 dosáhlo středního odborného vzdělání, 50 středního (odborného) vzdělání, 4 vyššího odborného vzdělání a zbývajících 18 žen dosáhlo vysokoškolského vzdělání. **(Graf č. 4.)**

Graf 2: Rozdělení respondentů dle pohlaví

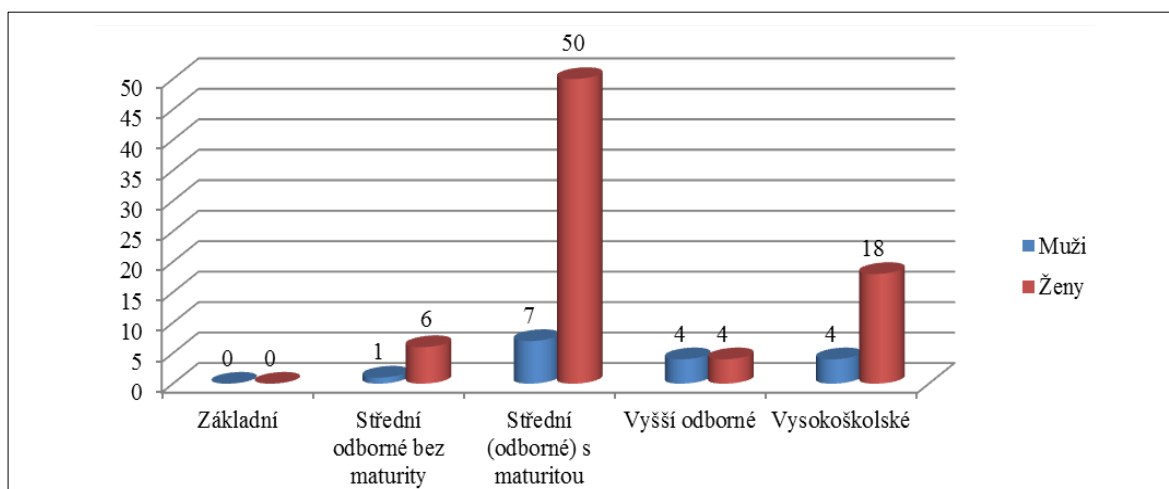
Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Graf 3: Rozdělení respondentů dle věku

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Graf 4: Rozdělení respondentů dle nejvyššího dosaženého vzdělání

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

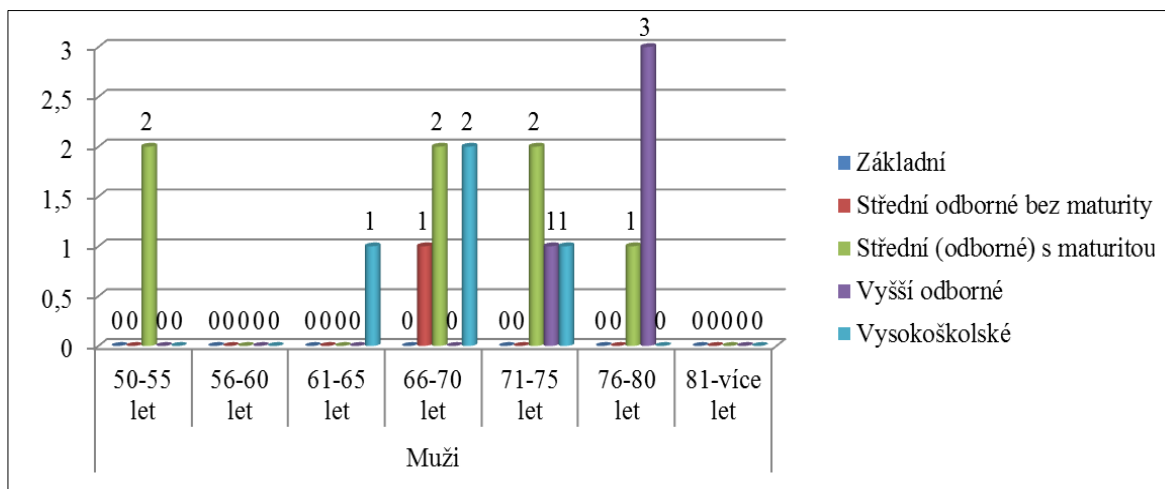
V grafech č. 5 a č. 6 je podrobněji analyzováno nejvyšší dosažené vzdělání dle rozdělení věku u mužů a u žen. V grafu č. 4 je patrné, že výzkumný vzorek tvořili nejčastěji muži se středním (odborným) vzděláním s maturitou, přičemž z grafu č. 5 lze vyčíst, že jednotlivé zastoupení s tímto vzděláním je ve vzorku u mužů tvořeno rovnoměrně. 2 muži dosáhli středního (odborného) vzdělání s maturitou ve věku 50-55 let, 2 muži ve věku 66-70 let, 2 muži ve věku 71-75 let a zbývající jeden muž ve věku 76-80 let. Také ženy tvořily výzkumný vzorek nejčastěji se středním (odborným) vzděláním s maturitou (**Graf č. 4**). Jednotlivé zastoupení s tímto vzděláním je ve vzorku u žen tvořeno nerovnoměrně. Z grafu č. 6 je patrné, že 16 žen, tedy nejvíce z nich, dosáhlo středního (odborného) vzdělání s maturitou ve věku 61-65 let, dále potom dosáhlo tohoto vzdělání 13 žen ve věku 66-70 let, 11 žen ve věku 71-75 let, 4 ženy ve věku 80-více let, 2 ženy ve věku 55-60 let a zbývající 4 ženy ve věku 50-55 let.

Vysokoškolského vzdělání dosáhli pouze 4 muži, 2 ve věku 66-70 let, 1 ve věku 71-75 let a 1 ve věku 61-65 let. Muži, stejně jako ženy, uváděli u této otázky také získané vysokoškolské tituly. Titul Ing. uvedli 2 muži, titul Mgr. uvedl 1 muž a titul Bc. uvedl také 1 muž. (**Graf č. 5**)

Na rozdíl od mužů dosáhlo vysokoškolského vzdělání celkem 18 žen, 7 ve věku 71-75 let, 3 ve věku 66-70 let, 3 ve věku 61-65 let, 2 ve věku 76-80 let, 2 ve věku 50-55 let a zbývající 1 žena ve věku 81-více let. 9 z nich uvedlo, že získalo titul Mgr., 5 žen titul Ing,

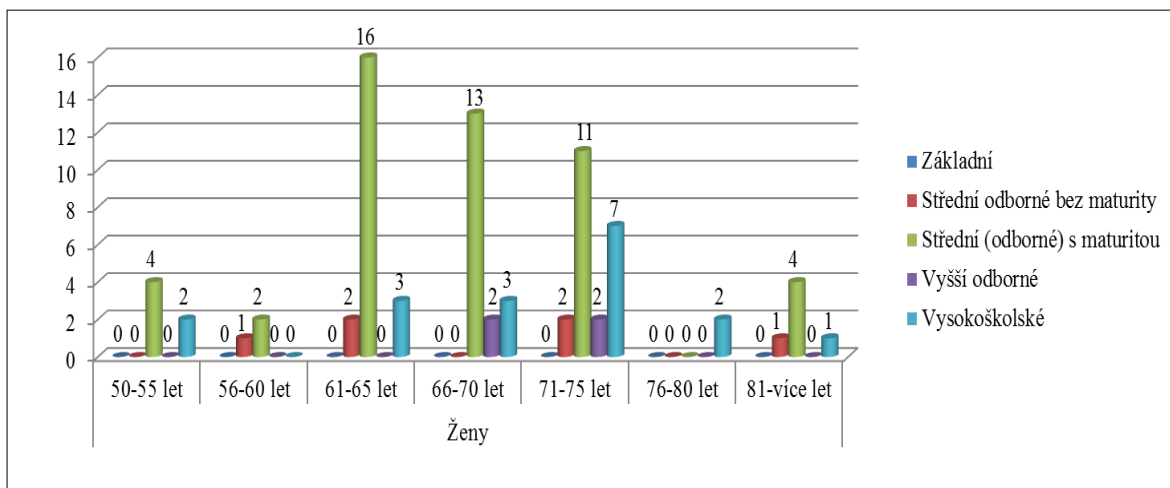
1 žena titul Bc. a 2 ženy k této otázce připsaly, že získaly titul PaedDr., a 1 žena titul MUDr. (**Graf č. 6**)

Graf 5: Nejvyšší dosažené vzdělání dle rozdělení věku u mužů

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Graf 6: Nejvyšší dosažení vzdělání dle rozdělení věku u žen

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Otázka č. 4 se zabývala tím, zda respondenti žijí ve městě nebo na vesnici. Z analýzy této otázky vyplynulo, že 75 respondentů (11 mužů a 64 žen; 79, 79 %) žije ve městech a 19 respondentů (5 mužů a 14 žen; 20, 21 %) žije na vesnicích.¹⁰³

V **otázce č. 5** respondenti odpovídali, z jakého kraje pocházejí. 89 respondentů (14 mužů a 75 žen; 94, 68 %) uvedlo, že pochází z Plzeňského kraje, 3 respondenti (1 muž a 2 ženy; 3, 19 %) pochází ze Středočeského kraje a zbývající 2 respondenti (1 muž a 1 žena; 2, 13 %) uvedli, že pochází z jiného kraje, a sice z kraje Jihočeského.¹⁰⁴

U **otázky č. 6** respondenti uváděli, zda jsou místními obyvateli, nebo jak daleko se jejich domov od plzeňské U3V, kam dojíždějí, nachází. 49 respondentů (7 mužů a 43 žen; 52, 13 %) zvolilo tu možnost, že jsou místními obyvateli, domov 7 respondentů (2 mužů a 5 žen; 7, 45 %) je vzdálen od U3V 1-10 km, 19 respondentů (6 mužů a 13 žen; 20, 21 %) 11-20 km, 3 žen (3, 19 %) 21-30 km, 6 respondentů (1 muž a 5 žen; 6, 38 %) 31-40 km, 3 žen (3, 19 %) 41-50 km a zbývajících 6 žen (6, 38 %) více než 50 km, ale také, jak některé respondentky k této otázce připsaly, přes více než 65 km.¹⁰⁵

Z výsledků **otázek č. 5 a 6** je patrné, že kraj, ze kterého dotazovaní respondenti pocházejí a také vzdálenost, která je od U3V při ZČU v Plzni od 11 km do 50 km a i více než 50 km (dvě posluchačky připsaly i přes 65 km), jim nečiní překážku proto, aby mohli nadále získávat nové informace a prohlubovat si své dosud získané znalosti a vědomosti.

Otázka č. 7 zjišťovala, s kým a kde respondenti žijí. 40 respondentů (8 mužů a 32 žen; 42, 56 %) žije v rodinném domě či bytě samo, 43 respondentů (7 mužů a 36 žen; 45, 74 %) žije v rodinném domě či bytě s manželem/manželkou nebo druhem/družkou a 11 respondentů (1 muž a 10 žen; 11, 70 %) žije v rodinném domě či bytě s jejich dětmi. Žádný z respondentů neuvedl, že žije v domově pro seniory.¹⁰⁶

¹⁰³ Viz příloha F

¹⁰⁴ Viz příloha F

¹⁰⁵ Viz příloha F

¹⁰⁶ Viz příloha F

V **otázce č. 8** byly zjišťovány profese, kterými se respondenti v jejich životě nejvíce věnovali. U této otázky respondenti odpovídali tak, že svoji odpověď do dotazníku připisovali. Jednalo se o otevřenou otázku s typem volné odpovědi. Potěšujícím faktem bylo, že na tuto otázku odpovědělo všech 94 respondentů (100 %). Odpovědi respondentů byly uspořádány do tabulky a rozčleněny podle dosaženého věku a podle pohlaví. Z tabulky byla provedena hlubší analýza. Ta mapovala, kterými oblastmi práce se dotazovaní respondenti ve svém životě nejvíce věnovali.

Dotazovaní muži pracovali nejčastěji v oblasti výroby, průmyslu a energetiky a v oblasti strojírenství. Dotazované ženy pracovaly nejčastěji v oblasti vzdělávání a zdravotnictví, dále v oblasti ekonomie a také managementu¹⁰⁷.

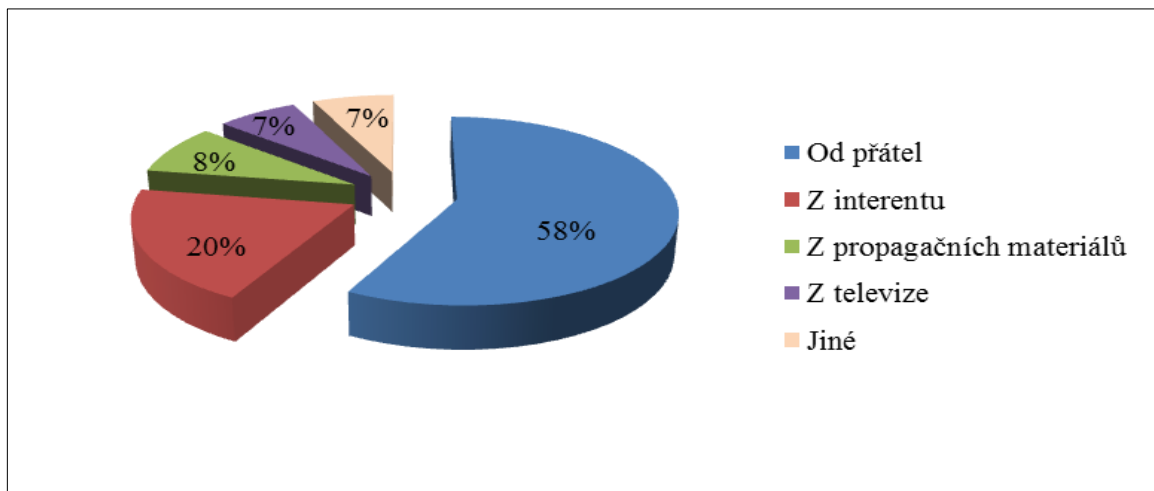
4.3 Zpracování a interpretace dat

Otázka č. 9 se zabývala tím, odkud se respondenti o vzdělávání na U3V dozvěděli. Zde měli respondenti možnost zvolit více možných odpovědí. Nejvíce, tedy 67 respondentů (58 %) uvedlo, že se o U3V dozvědělo od jejich přátel. Tato drtivá většina potvrzuje, že rada od svých přátel je tou nejlepší a jakousi nejbezpečnější cestou, jak se o U3V, o jejím průběhu vzdělávání a náležitostech vzdělávání, dozvědět. Dalších 23 respondentů (19, 82 %) si vyhledalo informace o U3V i na internetu. Tato hodnota (23 pouhých respondentů) byla překvapujícím zjištěním. V dnešní době je totiž „předpokladem“, že většina budoucích posluchačů si bude podrobnější informace o U3V a jejím vzdělávání a náležitostech na internetu vyhledávat, neboť internet je pro mnohé z nás, z hlediska získávání informací, užitečným, snadno zvládnutelným a finančně a rychle dostupným nástrojem.

10 respondentů si informace o U3V vyhledala z propagačních materiálů, 8 zhlédlo informace o U3V také z televize a stejný počet, tedy 8 respondentů, zvolilo možnost jinou, kde do dotazníku připisovali, že se o U3V dovídali převážně z denního tisku, z rozhlasu a od rodiny. (Graf č. 7)

¹⁰⁷ Viz příloha F

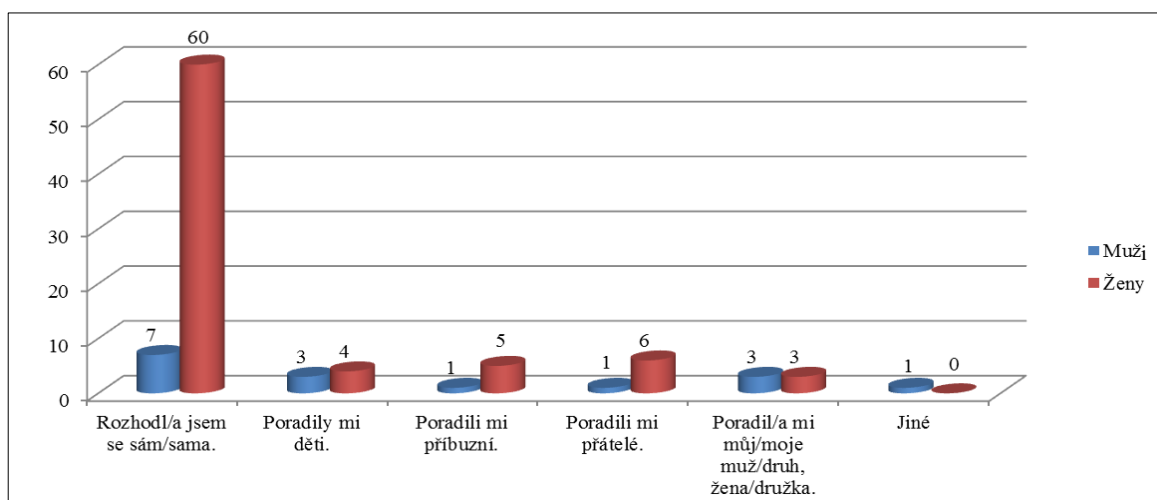
Graf 7: Zdroj informací o U3V při ZČU v Plzni

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

V otázce č. 10 respondenti odpovídali na to, kdo je „přiměl“ přihlásit se na U3V. 67 respondentů (7 mužů a 60 žen; 71, 28 %) se pro vzdělávání na U3V rozhodlo samo. 7 respondentům (3 mužům a 4 ženám; 7, 45 %) poradily jejich děti, 6 respondentům (1 muži a 5 ženám; 6, 38 %) poradili příbuzní, 7 respondentům (1 muži a 6 ženám; 7, 45 %) přátelé, 7 respondentům (4 mužům a 3 ženám; 7, 45 %) poradili jejich manželé či partneři a 1 respondentovi (1, 06 %) poradil jeho bývalý spolužák. (Graf č. 8)

Graf 8: Poskytnutí rady pro vzdělávání se na U3V

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

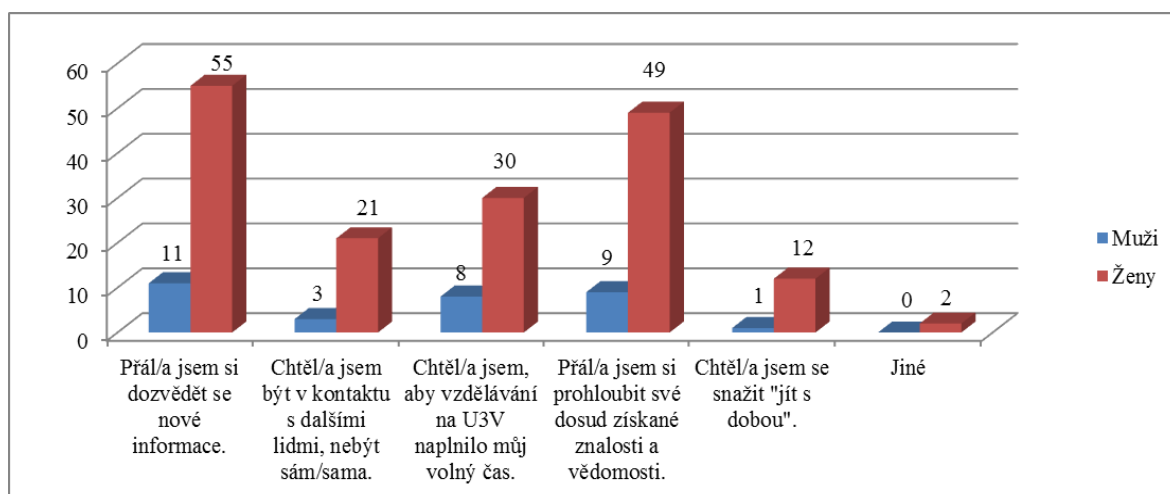
U **otázky č. 11** respondenti uváděli, zda se pro vzdělávání na U3V rozhodli po dosažení věku potřebného pro přiznání starobního důchodu nebo po přiznání invalidního důchodu. 82 respondentů (14 mužů a 68 žen; 87, 23 %) se rozhodlo na U3V vzdělávat po přiznání starobního důchodu a 12 respondentů (2 muži a 10 žen; 12, 77 %) se rozhodlo vzdělávat po přiznání invalidního důchodu. Žádný z posluchačů neuvedl další jinou možnost.¹⁰⁸

Otázka č. 12 zjišťovala, proč se zájemci o vzdělávání na U3V chtěli stát jejími posluchači. Zde měli dotazovaní respondenti možnost zvolit více možných odpovědí. 66 respondentů (11 mužů a 55 žen; 70, 21 %) uvedlo, že toužilo dozvědět se nové informace, 24 respondentů (3 muži a 21 žen; 25, 53 %) chtělo být v kontaktu s dalšími lidmi, protože nechtěli být sami, 38 respondentů (8 mužů a 30 žen; 40, 43 %) chtělo, aby vzdělávání naplnilo jejich volný čas, 58 respondentů (9 mužů a 49 žen; 61, 70 %) si přálo prohloubit si své dosud získané znalosti a vědomosti, 13 respondentů (1 muž a 12 žen; 13, 83 %) chtělo jít s dobou a zbývající 2 respondentky (2, 13 %) připsaly k této otázce svoji odpověď, a sice, první by ráda dohnala to, co dosud nestačila a druhá respondentka se chtěla stát posluchačkou po dlouhodobém pobytu v Egyptě.

Zde můžeme vidět, že převážná část posluchačů (66 respondentů; 70, 21 %) si přála na U3V dozvědět se nové informace a své dosud získané znalosti a vědomosti si přála prohloubit (58 respondentů; 61, 70 %). Tyto údaje potvrzují, že motivujícím prvkem pro přihlášení se ke vzdělávání na U3V je zejména další vzdělávání. Respondenti (24 z nich; 25, 53 %) také uvedli, že nemají jen potřebu se dále vzdělávat, ale dalšími častými důvody, proč se chtěli stát posluchači U3V, byly také ty, že chtěli, aby vzdělávání na U3V kvalitně naplnilo jejich volný čas (38 respondentů; 40, 43 %) a chtějí být v kontaktu s dalšími lidmi a navazovat také nové kontakty, protože nechtějí být sami (24 respondentů; 25, 53 %). (Graf č. 9)

¹⁰⁸ Viz příloha F

Graf 9: Důvody pro přihlášení se na U3V

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Otázka č. 13 se zabývala tím, zda zvolený kurz, pro který se posluchači rozhodli, je jejich prvním kurzem, nebo zda navštěvují kurzy opakovaně. 36 respondentů (4 muži a 32 žen; 38, 30 %) uvedlo, že kurz, pro který se rozhodli, je jejich prvním kurzem a 58 respondentů (12 mužů a 46 žen; 61, 70 %) navštěvují zvolené kurzy opakovaně.

Tento výsledek stvrzuje, že dotazovaní respondenti jsou stálými posluchači U3V při ZČU v Plzni, neboť se již dříve daných kurzů účastnili. To dokládají i odpovědi, které k této otázce připsaly některé respondentky i přesto, že se jednalo o uzavřenou otázku s výběrem možností:

„Studuji zde už 10 let.“

„Na U3V chodím již 20 let.“¹⁰⁹

V **otázce č. 14** označovali respondenti ty kurzy, které je zajímají a vzdělávají se v nich. Měli možnost označit více možných odpovědí. Pro připomenutí, skupina, které byl tento dotazník předkládán, se skládala z respondentů, jež v den průzkumu navštívili přednášky z Českého jazyka a kultury člověka, Egyptologie a Politologie a k nim připisovali, které další studijní předměty je zajímají a vzdělávají se v nich. Celkem 60 respondentů (9 mužů a 51 žen) uvedlo, že navštěvuje Egyptologii. 19 respondentů (7 mužů a 12 žen) se vzdělává

¹⁰⁹ Viz příloha F

v psychologii, 17 respondentů (3 muži a 14 žen) v architektuře Plzně, 15 respondentů (2 muži a 13 žen) v dějinách hudby, 13 respondentek v českém jazyce a kultuře člověka, 10 respondentů (3 muži a 7 žen) v archeologii, 10 respondentů (3 muži a 7 žen) v trénování paměti, 24 respondentů (2 muži a 22 žen) v českém jazyce a literatuře, 8 respondentek v osobnostech českého a světového designu, 10 respondentů (3 muži a 7 žen) v přírodních vědách, 7 respondentů (2 muži a 5 žen) v praktické astronomii, 3 respondenti (1 muž a 2 ženy) v dějinách lékařství, 3 respondenti (2 muži a 1 žena) v aplikovaných psychologických cvičeních, 2 respondenti (1 muž a 1 žena) v politologii a 1 respondentka v úvodu do kriminologie a trestní politiky.¹¹⁰

Tabulka 1: Respondenti a jejich navštěvované kurzy

Otázka č. 14	Věk														Celkem		
	50-55		56-60		61-65		66-70		71-75		76-80		80-více		muž	žena	celkem
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena			
Úvod do kriminologie a trestní politiky	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Psychologie	2	3	0	1	1	0	0	5	3	2	1	0	0	1	7	12	19
Praktická astronomie	1	1	0	0	0	0	1	2	0	1	0	0	0	1	2	5	7
Osobnosti českého a světového designu	0	0	0	1	0	2	0	2	0	2	0	1	0	0	0	8	8
Egyptologie	0	0	0	2	1	10	4	11	3	21	1	1	0	6	9	51	60
Dějiny hudby	0	0	0	0	0	2	1	3	1	6	0	0	0	2	2	13	15
Česká literatura	0	0	0	1	0	9	0	6	0	4	2	1	0	1	2	22	24
Archeologie aktivně	0	0	0	0	0	1	1	1	1	2	1	1	0	2	3	7	10
Trénování paměti	0	0	0	3	0	1	2	0	1	2	0	0	0	1	3	7	10
Přírodní vědy	0	0	1	1	1	4	1	0	0	1	0	1	0	0	3	7	10
Politologie	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	1	2
Ochrana práv seniorů	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dějiny lékařství	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0	1	2	3
Český jazyk a kultura člověka	0	1	0	0	0	8	0	1	0	2	0	1	0	0	0	13	13
Architektura Plzně	0	0	0	0	1	0	1	1	1	9	0	2	0	2	3	14	17
Aplikovaná psychologická víčení	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	2	1	3

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

U otázky č. 15 své odpovědi dotazovaní respondenti do dotazníku připisovali. Otázka pobízela respondenty k připsání kurzů, které jim v nabídce „chybí“.

K této otázce se vyjádřilo celkem 49 posluchačů (9 mužů, 40 žen; 52, 12 %). Kurzy, které respondentům „chybí“, jsou níže rozčleněny podle „potřeb“ mužů a žen.

¹¹⁰ Viz příloha F

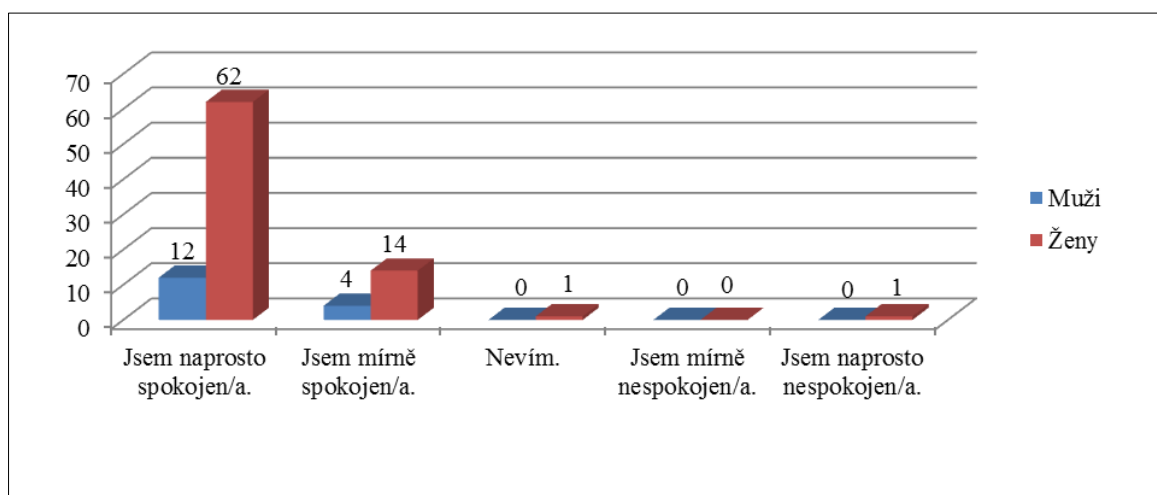
Ženy	Muži
„Architektura a její historie“	„Genealogie“
„Antropologie“	„Geologie“
„Astronomie“	„Mineralogie“
„Botanika“	„Paleontologie“
„Dějiny České“	„Starověká civilizace“
„Dějiny Evropy“	„Výchova lidí“
„Dějiny umění“	„Zahradnictví“
„Dendrologie“	„Zdraví styl života“
„Filosofie“	„Zeměpisné informace“
„Fyzika“	
„Genealogie“	
„Geologie“	
„Medicína“	
„Mineralogie“	
„Móda a její začátky“	
„Současná technika“	
„Studium Judaismu“	
„Světová literatura“	
„Zahradní architektura“	

Tito posluchači (49 vyjádřených) připsali skutečně mnoho kurzů, které jim v nabídce chybí a přáli by si, aby je U3V mohla nabízet. 18 respondentů (10 mužů a 8 žen) by uvítalo, kdyby U3V nabízela kurzy anebo studijní předměty, ve kterých by se mohli dovídat nové informace o Zemi anebo ty kurzy či předměty, ve kterých by se učili hledat odpovědi na otázky v oblasti rodové posloupnosti. Právě kurzy Geologie a Genealogie se objevovaly v dotaznících nejčastěji (tučně zvýrazněno). 11 žen ještě uvedlo, že by si přálo, aby U3V

jim mohla nabídnout kurzy či studijní předměty, ve kterých by se ponořily do světa dějin umění. Velkým pozitivem je, že tito posluchači, kteří se k této otázce vyjádřili, připojovali originální názvy kurzů, které by U3V mohla svým posluchačům nabídnout, aniž by její organizátoři museli vymýšlet názvy těchto žádaných kurzů.¹¹¹

V **otázce č. 16** respondenti odpovídali, jak jsou s výběrem kurzu, ve kterém se rozhodli vzdělávat, spokojeni. 74 respondentů (12 mužů a 62 žen; 78, 72 %) je s kurzem spokojeno, 18 respondentů (4 muži a 14 žen; 19, 16 %) jsou spokojeni mírně, odpověď nevím označila 1 respondentka (1, 06 %), mírnou spokojenost nezvolil žádný z dotazovaných respondentů a 1 respondentka (1, 06 %) je s výběrem kurzu naprosto nespokojena. (Graf č. 10)

Graf 10: Spokojenost s výběrem kurzu

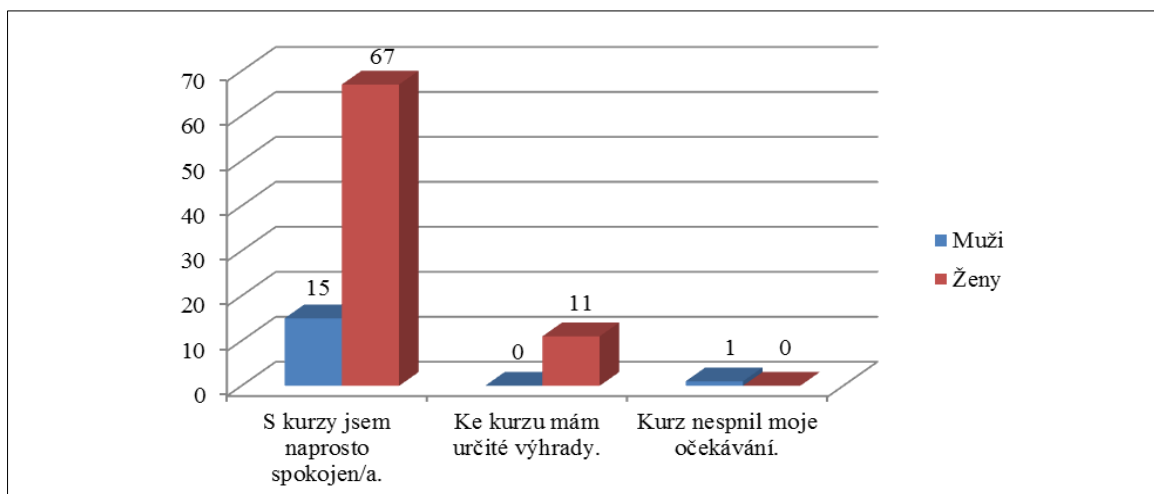

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Otázka č. 17 zjišťovala, zda jsou respondenti s jejich kurzy, ve kterých se vzdělávají - po stránce obsahové - spokojeni, zda mají k některému kurzu výhrady a popřípadě, zda některý kurz nesplnil jejich očekávání. Celkem 82 respondentů (15 mužů a 67 žen; 87, 24 %) je s kurzem, po stránce obsahové, naprosto spokojeno, 11 respondentek (11, 70 %) uvedlo, že mají k některému kurzu výhrady a 1 respondent (1, 06 %) odpověděl, že vybraný kurz nesplnil jeho očekávání. (Graf č. 11)

¹¹¹ Viz příloha F

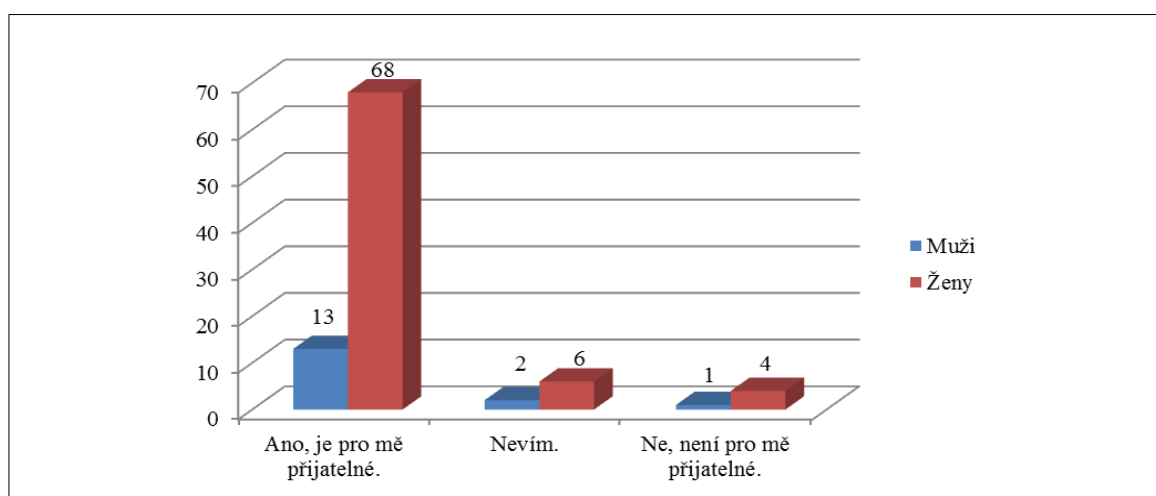
Graf 11: Spokojenost s kurzem po stránce obsahové

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Poslední **otázka č. 18**, která byla v dotazníku obsažena, se týkala ceny zápisného na U3V. Tato otázka si kladla za cíl zjistit, zda je výše zápisného (600,- Kč) pro posluchače přijatelná či naopak. Celkem 81 respondentů (13 mužů a 68 žen; 86, 17 %) uvedlo, že výše zápisného je pro ně přijatelné, 8 respondentů (2 muži a 6 žen; 8, 51 %) neví, zda je pro ně výše zápisného přijatelná a pro zbývajících 5 respondentů (1 muž a 4 ženy; 5, 32 %) je výše zápisného nepřijatelná. (Graf č. 12)

Graf 12: Přijatelnost výše ceny zápisného na U3V

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

4.4 Závěry průzkumu a ověření předpokladů

Z výsledků dotazníkového průzkumu vyplynulo, že U3V při ZČU v Plzni navštěvují výhradně ženy, protože z dotazovaných respondentů větší část tvořily ženy (83 %) než muži (17 %). Nejčtenější věkovou kategorií dotazovaných respondentů, kteří se na U3V vzdělávají, jsou ti, kteří dosahují věku 71-75 let (27, 66 %), dále jsou to lidé, kteří dosáhli věku 66-70 let (24, 47 %) a 61-65 let (23, 40 %). Dotazovaní posluchači navštěvující tuto U3V dosáhli především středního (odborného) vzdělání s maturitou (60, 65%) a vysokoškolského vzdělání (23, 40 %). Z celkového počtu 94 respondentů (100%) jich 94, 68 % pochází z Plzeňského kraje, přičemž 79, 79 % respondentů dojíždí na U3V z měst a 52,13 % respondentů jsou místními obyvateli města Plzně. Neopomenutelné však je, že vzdálenost od U3V při ZČU v Plzni a i to, odkud ostatní dotazovaní respondenti pocházejí, jim nečiní překážku pro to, aby mohli nadále získávat nové informace a prohlubovat si své dosud získané znalosti a vědomosti.

Dotazovaní respondenti žijí v rodinném domě či bytě ve 45, 74 % se svými manželi či partnery nebo ve 42, 55 % sami. Se svoji rodinou a jejich dětmi nebo pouze s jejich dětmi žije 11, 70 % respondentů.

Celkem 71, 28 % dotazovaných respondentů se pro vzdělávání U3V rozhodlo samo. 61, 70 % jich uvedlo, že kurzy navštěvují opakovaně a zpravidla se dotazovaní respondenti rozhodli vzdělávat na U3V po dosažení věku, potřebného pro přiznání starobního důchodu (87, 23 %).

Nejčastějšími důvody, proč se posluchači chtěli vzdělávat na U3V, uvádějí získávání nových informací (70, 21 %) a prohloubení si dosud získaných znalostí a vědomostí (61,70 %), přičemž dotazovaní respondenti nemají jen potřebu se dále vzdělávat, ale dalšími důvody, proč se chtěli stát posluchači U3V, byly také ty, že si přáli, aby navštěvování U3V naplnilo kvalitně jejich volný čas (40, 43 %) a chtěli být v kontaktu s dalšími lidmi a navazovat nové kontakty, protože nechtěli být sami (25, 53%)

Další otázka, která byla průzkumem zjišťována, se posluchačů dotazovala, odkud se o vzdělávání na U3V při ZČU v Plzni dozvěděli. Z velké části označili za zdroj informací své přátele (71, 27 %). Tato drtivá většina potvrzuje, že rada od svých přátel je tou nejlepší a jakousi nejbezpečnější cestou, jak se o U3V, o jejím průběhu vzdělávání a náležitostech vzdělávání, dozvědět. Dalším nejčastěji zvoleným zdrojem informací byl internet

(24, 47%), nicméně tato hodnota (23 pouhých respondentů) byla překvapujícím zjištěním, protože „předpokladem“ je, že většina budoucích posluchačů by si měla podrobnější informace o U3V a jejím vzdělávání a náležitostech na internetu vyhledávat, neboť internet je pro mnohé z nás, z hlediska získávání informací, užitečným, snadno zvládnutelným a finančně a rychle dostupným nástrojem.

Výzkumný vzorek byl převážně tvořen těmi respondenty, kteří v den průzkumu navštěvovali přednášky z Českého jazyka a literatury, Egyptologie a Politologie.

Dotazovaní respondenti U3V při ZČU v Plzni kladně hodnotili výběr studijního kurzu, pro který se při zápisu rozhodli, neboť naprosto spokojených respondentů bylo 78, 72 %. Mírně spokojených bylo 19, 16 % respondentů. Stejnou hodnotou vykazovalo 1, 06 % respondentů, kteří hodnotili výběr studijního kurzu a ostatních předmětů, pro které se rozhodli, záporně, tedy, že byli s výběrem studijního kurzu a ostatních předmětů mírně spokojených a naprosto nespokojených.

Dále respondenti hodnotili, do jaké míry vybrané kurzy a předměty splňují jejich očekávání. I zde hodnotili respondenti v drtivé většině kladně. S kurzy, po obsahové stránce, je spokojeno celkem 87, 24 % respondentů. 11, 70 % respondentů se vyjádřilo, že má k některému kurzu či předmětu určité výhrady. Nejčastěji měli respondenti výhrady k Egyptologii (10 respondentů, 2 muži a 8 žen; 10, 64 %) kde uvedli, že přednášky se jim zdají složité a příliš popisné. Jedna z respondentek dokonce uvedla, že má výhrady k vyučující tohoto předmětu. Výhrada se objevovala i k předmětu Politologie, kde se dotazovaný respondent (1, 06 %) nedozvěděl nic nového a k předmětu Český jazyk a literatura, kde respondentka (1, 06 %) jako výhradu uvedla, že vyučující přichází na přednášku dříve a o to dříve zadává zadání písemné práce, kterou má potom plnit s ostatními posluchači během měsíce ledna. Pouze 1, 06 % respondentů nesplnil kurz jejich očekávání.

V neposlední řadě byla obsahem dotazníku otázka, která zjišťovala, zda je pro posluchače výše zápisného cenově přijatelná. Pro 86, 17 % dotazovaných respondentů je výše zápisného cenově přijatelná. Výše ceny za studijní kurz (na oba semestry) byla stanovena na dva semestry za 600,- Kč. 8, 51 % respondentů ale neví, zda je pro ně tato výše přijatelná, nicméně se našli i tací, pro které tato výše přijatelná není. Bylo jich 5, 32 % respondentů. K této otázce se někteří respondenti vyjádřili písemně i přesto, že se

nejednalo o otázku otevřeného ani polootevřeného typu. Připsali, že dříve pro ně výše přijatelná byla, ale teď už ne, že by mohla být lacinější. O tom vypovídá i odpověď, která zněla: „Začínala jsem na 200,- Kč, poté na 400,- Kč, nyní již na 600,- Kč.“

- **Průzkumný předpoklad č. 1**, ve kterém se uvádělo, že nejčastějším zdrojem informací, pomocí kterého posluchači získávali informace o vzdělávání na U3V a o dalších záležitostech s ním spojenými, byli přátelé, **se potvrdil**. Nejlepší a jakousi nejbezpečnější cestou, jak se o U3V při ZČU v Plzni, o jejím průběhu a náležitostech vzdělávání, dozvědět, byli právě ze 71, 27 % dotazovaných respondentů přátelé.
- **Průzkumný předpoklad č. 2**, ve kterém se uvádělo, že hlavním motivem, proč se posluchači hlásili ke vzdělávání na U3V, bylo získání nových informací a prohloubení svých dosud získaných znalostí a vědomostí **se potvrdil**. Nových informací se chtělo dozvědět 70, 21 % dotazovaných respondentů a prohloubení dosud získaných znalostí a vědomostí si přálo 61,70 % dotazovaných respondentů.
- **Průzkumný předpoklad č. 3**, ve kterém se uvádělo, že po stránce obsahové jsou posluchači s kurzy a předměty, ve kterých se vzdělávají, naprosto spokojeni, **se potvrdil**. I přes to, že 11, 70 % dotazovaných respondentů má k přednáškám, po stránce obsahové, určitou výhradu a 1, 06 % respondentů je s nimi naprosto nespokojeno, je 87, 24 % dotazovaných respondentů s kurzy naprosto spokojeno a kurzy splnily tak jejich očekávání.

ZÁVĚR

Jedním z nejdůležitějších faktorů, který udržuje kvalitu našeho života, je vzdělávání. Potvrzují to jak odborné publikace, které byly oporou teoretické části, tak i výsledky průzkumu, které byly zjišťovány v části praktické. Většina vzdělávacích činností, zejména vzdělávání na univerzitě třetího věku, jsou důležitým kritériem sociální pozice, protože odchod do důchodu a současně s ním ztráta sociálních kontaktů pro většinu lidí znamená sníženou možnost sociální komunikace a lidé ztrácí svoji funkční identitu ve společnosti. Zajistit kvalitu života, duševní svěžest a pocit spojení s aktivním světem lidí třetího věku prostřednictvím vzdělávacích programů se snažily odjakživa i univerzity třetího věku. Vzdělávání na univerzitách třetího věku je součástí koncepce celoživotního učení - je formou dalšího vzdělávání seniorů, jež seniorům, tedy posluchačům U3V, poskytuje všeobecné, zájmové a neprofesní vzdělávání. Univerzita představuje místo, kde lidé získávají nové informace, rozšiřují a obohacují své vědomosti a zkušenosti na univerzitní úrovni. Je to místo příjemného setkávání věkově blízkých a podobně aktivních lidí, kteří se poznají v rámci kurzu, navazují zde nová přátelství, v některých případech překonávají pocit nepotřebnosti či izolovanosti, je místem častých diskuzí a debat a v neposledním případě kvalitním naplněním volného času.

Stejně jako jiná města se i Plzeň může pochlubit U3V, která funguje při ZČU v Plzni. U3V při ZČU v Plzni nabízí posluchačům rozmanitou nabídku kurzů a přednášek z různých oblastí vedených docenty, doktory a dalšími odborníky. Jak z výsledků průzkumu vyplynulo, U3V se pro dotazované posluchače žijící v Plzni nebo jeho okolí stává místem, kde mohou získávat nové informace (70, 21 %), prohlubovat své dosud získané znalosti a dovednosti (61, 70 %), tvůrčím způsobem naplnit svůj volný čas (40, 43 %) a být v kontaktu s dalšími lidmi a navazovat nové kontakty, protože nechtějí být sami (25, 53 %). Lze usuzovat, že dotazovaní posluchači navštěvují kurzy či přednášky s přáteli, protože z velké části označili za zdroj informací o této U3V právě své přátele (71, 27 %). Dotazovaní posluchači jsou s výběrem a obsahem kurzů či přednášek v drtivé většině spokojeni. Pouze 11, 70 % jich uvedlo, že nejsou spokojeni s přednáškami z Egyptologie. Zde se posluchači seznamují s dějinami a všemi oblastmi Starověkého Egypta, tj. od období cca 5 000 let př. n. l. až do období 5. st. n. l. – doby římského panství. Respondentům (10, 64 %) se tento zvolený předmět zdá složitý a také až příliš popisný.

Návrh možného řešení:

Po příchodu přednášejícího (nebo alespoň před zahájením přednášky či v jejím samotném úvodu) tohoto předmětu by se neměli posluchači bát, naopak by měli dotazovaní posluchači tuto připomínku vznést. Posluchači by měli mít tyto připomínky předem připravené. Přednášející by se měl k této skutečnosti postavit čelem, nebrat ji za „útok“ ze strany posluchačů. Měl by s nimi pohovořit o tom, co přesně posluchačům činí obtíže s pochopením látky, co se jim zdá složité nebo popisné a dosáhnout tak společného řešení.

Dotazovaným posluchačům byla také předložena otázka, která je pobízela k připsání kurzů, které by si přáli, aby byly v nabídce U3V v budoucnu uvedeny. Vyjádřila se skutečně velká část dotazovaných respondentů (tj. 49 %). Celkem 18 respondentů (10 mužů a 8 žen) by uvítalo, kdyby U3V nabízela kurzy anebo studijní předměty, ve kterých by se mohli dozvídat nové informace o Zemi anebo ty kurzy či předměty, ve kterých by se učili hledat odpovědi na otázky v oblasti rodové posloupnosti. Právě kurzy Geologie a Genealogie se objevovaly v dotaznících. 11 žen ještě uvedlo, že by si přálo, aby jim U3V mohla nabídnout kurzy či studijní předměty, ve kterých by se ponořily do světa dějin umění.

Návrh možného řešení:

Velkým pozitivem je, že posluchači, kteří se k této otázce vyjádřili, připisovali originální názvy kurzů, které by U3V mohla svým posluchačům nabídnout, aniž by její organizátoři museli vymýšlet jejich názvy. Vedení U3V má možnost předložit odborníkům působících na ZČU tento zajímavý výsledek. Každý z odborníků se může vyjádřit, zda ho některý název kurzu zaujal. Pakliže ano, může se pustit do vytvoření jeho sylabu a nabídnout jej vedení U3V, která by kurz mohla zařadit do nabídky a mohla by tak uspokojit potřeby současných a popřípadě dalších posluchačů.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BENEŠ, M. *Andragogika*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2003, 216 p. ISBN 80-86432-23-8.

BENEŠ, M. *Idea vzdělávání v dnešní společnosti*. 1.vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, 110 s. ISBN 80-864-3240-8.

ČEVELA, R., KALVACH, Z., ČELEDOVÁ, L. *Sociální gerontologie: úvod do problematiky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 263 s. ISBN 978-802-4739-014.

DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost 4.*, nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011, 372 s. ISBN 978-80-246-1966-8.

DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů*: 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 112 s. ISBN 978-802-4741-383.

EDLOVÁ, M., SIVÁK, M. *Univerzita třetího věku – 20 let*. Plzeň: ZČU v Plzni – Univerzitní 8, 2012, 63 s. ISBN 978-80-261-0155-0

FARKOVÁ, M. *Dospělost a její variabilita*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 136 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2480-5.

FARKOVÁ, M. *Vybrané kapitoly z psychologie*. Vyd. 1. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2006, 325 s. ISBN 80-867-2322-4.

HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Vyd. 2., podstatně přeprac. a dopl. Praha: Havlíček Brain Team, 2010, 365 s. ISBN 978-80-87109-19-9.

KALOUS, J. *Teorie a nástroje vzdělávací politiky*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2006, 172 s. ISBN 80-246-1259-3.

KELNAROVÁ, J, MATĚJKOVÁ, E. *Psychologie: pro studenty zdravotnických oborů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010, 162 s. Sestra. ISBN 978-802-4732-701.

- KLEVETOVÁ, D., DLABALOVÁ, I. *Motivační prvky při práci se seniory*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008, 202 s. Sestra. ISBN 978-802-4721-699.
- LANGMEIER, J, KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006, 368 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
- MALÍKOVÁ, E. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 328 s. ISBN 978-802-4731-483.
- MÜHLPACHR, P. *Gerontopedagogika*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009, 203 s. ISBN 978-802-1050-297.
- PALÁN, Z., LANGER, T. *Základy andragogiky*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008, 184 s. ISBN 978-80-86723-58-7.
- PETŘKOVÁ, A., ČORNANIČOVÁ, R. *Gerontagogika: úvod do teorie a praxe edukace seniorů*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2004, 92 s. ISBN 80-244-0879-1.
- PREISS, M, KŘIVOHLAVÝ, J. *Trénování paměti a poznávacích schopností*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2009, 205 s. Psychologie pro každého. ISBN 978-802-4727-387
- RABUŠICOVÁ, M., RABUŠIC, L. *Učíme se po celý život?: O vzdělávání dospělých v České republice*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008, 339 s. ISBN 978-80-210-4779-2.
- SAK, P, KOLESÁROVÁ, K. *Sociologie stáří a seniorů*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012, 225 s. Sociologie (Grada). ISBN 978-802-4738-505.
- ŠERÁK, M. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, 207 s. ISBN 978-80-7367-551-6.
- ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, J. *Přehled vývojové psychologie*. 2. nezměn. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003, 175 s. ISBN 80-244-0629-2.
- VACÍNOVÁ, T. *Dějiny vzdělávání od antiky po Komenského*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009, 240 s. ISBN 978-80-86723-74-7.

VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. Vyd. 1. V Praze: Karolinum, 2004, 356 s. ISBN 80-246-0841-3.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

BOROŠ, Július. *Základy sociálnej psychológie: pre študujúcich humánne, sociálne a ekonomické vedy*. Bratislava: Iris, 2001, 227 s. ISBN 80-890-1820-3.

Seznam použitých internetových zdrojů

EDLOVÁ, M. *Západočeská univerzita v Plzni – U3V Plzeň*. [online]. © 1991-2014 [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: <http://http://u3v.zcu.cz/index.php?id=15>

EDLOVÁ, M. *Západočeská univerzita v Plzni – U3V Plzeň*. [online]. © 1991-2014 [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: <http://http://u3v.zcu.cz/index.php?id=6>

EDLOVÁ, M. *Západočeská univerzita v Plzni – U3V Plzeň*. [online]. © 1991-2014 [cit. 2014-12-23]. Dostupné z: <http://u3v.zcu.cz/>

GRUNWALD, KATARINA. *European Federation of Older Students*. [online]. [cit. 2014-11-9]. Dostupné z: <http://www.efos-europa.eu/>

MIŇHOVÁ, J. *Západočeská univerzita v Plzni – PedFa, katedra psychologie*. [online]. © 1991-2013 [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: <http://fpe.zcu.cz/kps/studijni-materialy.html>

SHROMÁŽDILOVÁ, L. *Asociace univerzit třetího věku České republiky*. [online]. [cit. 2014-11-21]. Dostupné z: <http://www.au3v.org/home/clenove>

SHROMÁŽDILOVÁ, L. *Asociace univerzit třetího věku České republiky*. [online]. [cit. 2014-11-21]. Dostupné z: <http://www.au3v.org/home/historie>

THOMPSON WALTON, ALLAN. *U3A online & Virtual University of the Third Age*. [online]. [cit. 2014-11-10]. Dostupné z: <http://www.u3aonline.org.au/find-a-u3a>

VELLAS, FRANÇOIS. *International Association of Universities of the Third Age*. [online]. [cit. 2014-11-29]. Dostupné z: <http://www.aiu3a.com/>

Ostatní zdroje

Strategie *celoživotního učení* ČR. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007. ISBN 978-802-5422-182.

Kvalita života ve stáří: národní program přípravy na stárnutí na období let 2008 až 2012.
Vyd. 1. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2008, 55 s. ISBN 978-808-6878-652.

SEZNAM ZKRATEK

- A3V** - Akademie třetího věku
- CŽU** - Celoživotní učení
- CŽV** - Celoživotní vzdělávání
- AU3V** - Asociace univerzit třetího věku
- UCV** - Ústav celoživotního vzdělávání
- U3V** - Univerzita třetího věku
- ZČU** - Západočeská univerzita

SEZNAM GRAFŮ, OBRÁZKŮ A TABULEK

SEZNAM GRAFŮ:

Graf 1: Vývoj seniorské populace v %	25
Graf 2: Rozdělení respondentů dle pohlaví	49
Graf 3: Rozdělení respondentů dle věku	49
Graf 4: Rozdělení respondentů dle nejvyššího dosaženého vzdělání	50
Graf 5: Nejvyšší dosažené vzdělání dle rozdělení věku u mužů	51
Graf 6: Nejvyšší dosažení vzdělání dle rozdělení věku u žen	51
Graf 7: Zdroj informací o U3V při ZČU v Plzni	54
Graf 8: Poskytnutí rady pro vzdělávání se na U3V	54
Graf 9: Důvody pro přihlášení se na U3V	56
Graf 10: Spokojenost s výběrem kurzu	59
Graf 11: Spokojenost s kurzem po stránce obsahové	60
Graf 12: Přijatelnost výše ceny zápisného na U3V	60

SEZNAM OBRÁZKŮ:

Obrázek 1: Slavnostní promoce posluchačů U3V	XIV
Obrázek 2: Posluchači U3V na přednášce	XIV

SEZNAM TABULEK:

Tabulka 1: Respondenti a jejich navštěvované kurzy	57
---	----

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA A – DOTAZNÍK	I
PŘÍLOHA B – SEZNAM ČLENŮ AU3V ČR	VI
PŘÍLOHA C – KURZY V AK. ROCE 2014/2015 NA U3V ZČU V PLZNI.....	VIII
PŘÍLOHA D – UKÁZKA SYLABU VYBRANÉ PŘEDNÁŠKY.....	IX
PŘÍLOHA E – ROZPIS ZÁVĚREČNÝCH PRACÍ V AK. R. 2014/2015	X
PŘÍLOHA F – VÝSLEDKY PRŮZKUMNÉHO DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ....	XI
PŘÍLOHA G – FOTOGRAFIE Z PŘEDNÁŠKY A PROMOCE NA U3V.....	XIV

PŘÍLOHY

PŘÍLOHA A – DOTAZNÍK

Vážení posluchači U3V při ZČU v Plzni,

jmenuji se Lukáš Strouhal a jsem studentem třetího ročníku bakalářského studijního oboru Vzdělávání dospělých na Univerzitě Jana Amose Komenského v Praze. Dovoluji si požádat Vás o vyplnění tohoto dotazníku. Výsledky budou sloužit k vypracování mé bakalářské práce na téma Motivace posluchačů ke vzdělávání na U3V při ZČU v Plzni.

Záměrem mé bakalářské práce je zjistit, co Vás motivuje ke vzdělávání na U3V a jaký má pro Vás vzdělávání na U3V přínos.

Dotazník je anonymní a výsledky budou použity pouze pro tuto práci a pro potřeby UCV, jehož činností je práce v oblasti U3V.

Všem, kteří tento dotazník vyplňujete, děkuji!

Lukáš Strouhal

Instrukce a pokyny k vyplnění dotazníku:

V dotazníku se objevují následující zkratky:

UCV – Ústav celoživotního vzdělávání

U3V – Univerzita třetího věku

ZČU – Západočeská univerzita v Plzni

V dotazníku se objevují následující otázky:

Otázky, u kterých je třeba zvolit jednu odpověď či více možných odpovědí.

Otázky, u kterých je třeba Vaši odpověď napsat.

(Vaše odpovědi označujte)

1. Uved'te, prosím, Vaše pohlaví:

- žena muž

2. Uved'te, prosím, Váš věk:

- 50-55 let 56-60 let 61-65 let 66-70 let 71-75 let 76-80 let 81-více let

3. Uved'te, prosím, Vaše nejvyšší dosažené vzdělání:

- základní
 střední odborné bez maturity
 střední (odborné) s maturitou
 vyšší odborné (DiS.)
 vysokoškolské: Bc., Mgr. / Ing., rigorózní zkouška, jiný:

4. Uved'te, prosím, kde žijete:

- na vesnici ve městě

5. Uved'te, prosím, z kterého kraje na U3V dojíždíte:

- Plzeňský Středočeský Jiný:

6. Uved'te, prosím, přibližnou vzdálenost od Vašeho domova:

- místní 1-10 km 11-20 km 21-30 km 31-40 km
 41-50 km 50 a ↑ km

7. Uved'te, prosím, kde a popř. s kým žijete:

- Žiji sám/sama v rodinném domě či bytě.
 Žiji s manželkou/manželem či družkou/druhem v rodinném domě/bytě.
 Žiji s rodinou v domě či bytě (s Vašimi dětmi).
 Žiji v domově pro seniory.

8. Uved'te, prosím, Vaše profese, kterými jste se nejvíce ve svém životě věnovali:

.....

9. Uved'te, prosím, jak jste se o U3V dozvěděl/a: (Můžete zvolit více odpovědí.)

- od přátel z internetu z propagačních letáků
 z televize jiné:

10. Přihlásit se na U3V:

- jsem se rozhodl sám. / jsem se rozhodla sama.
 mi poradily moje děti.
 mi poradili příbuzní.
 mi poradili přátelé.
 mi poradil můj muž či druh. / mi poradila moje žena či družka.
 jiné:

11. Na U3V jste se rozhodl/a vzdělávat:

- po dosažení věku potřebného pro přiznání starobního důchodu.
 v invalidním důchodu.
 jiné:

12. Uved'te, prosím, proč jste se rozhodl/a stát se posluchačem/čkou U3V:

(Můžete zvolit více odpovědí.)

- Přál/a jsem si dozvědět se nové informace.
 Chtěl/a jsem být v kontaktu s dalšími lidmi, nebýt sám/sama.
 Chtěl/a jsem, aby vzdělávání na U3V naplnilo můj volný čas.
 Přál/a jsem si prohloubit své dosud získané znalosti a vědomosti.
 Chtěl/a jsem se snažit „jít s dobou“.
 Jiné:

13. Uved'te, prosím, zda je kurz, který právě navštěvujete, Vaším prvním kurzem na této U3V:

- Ano, je to můj první kurz.
- Ne, není, kurzy navštěvuji opakovaně.

14. Uved'te, prosím, které aktuálně nabízené kurzy Vás nejvíce zajímají, a vzděláváte se v nich:

- Úvod do kriminologie a trestní politiky
- Psychologie
- Praktická astronomie
- Osobnosti českého a světového designu
- Egyptologie
- Dějiny hudby
- Česká literatura
- Archeologie aktivně
- Trénování paměti
- Přírodní vědy
- Politologie
- Ochrana práv seniorů
- Dějiny lékařství
- Český jazyk a kultura
- Architektura Plzně
- Aplikovaná psychologická cvičení

15. Uved'te, prosím, která témata Vám v nabídce kurzů chybí:

.....

16. Uved'te, prosím, zda jste s výběrem kurzu, pro který jste se rozhodl/a, spokojen/a:

- Jsem naprosto spokojen/a.
- Jsem mírně spokojen/a
- Nevím.
- Jsem mírně nespokojen/a.
- Jsem naprosto nespokojen/a.

17. Uved'te, prosím, do jaké míry, z hlediska obsahového, splňují kurzy Vaše očekávání:

S kurzy jsem naprosto spokojen/a.

Ke kurzu mám určité výhrady. Kurz: Výhrady:

Kurz: Výhrady:

Kurz nesplnil moje očekávání. Kurz: Proč:

Kurz: Proč:

18. Uved'te, prosím, zda je pro Vás zápisné ke vzdělávání se na U3V cenově přijatelné:

Ano, je pro mě přijatelné.

Nevím.

Ne, není pro mě přijatelné.

PŘÍLOHA B – SEZNAM ČLENŮ AU3V ČR

(Aktualizováno ke dni 21. 11. 2014)

▪ Česká zemědělská universita v Praze - Provozně ekonomická fakulta
▪ Česká zemědělská univerzita v Praze - Institut vzdělávání a poradenství
▪ České vysoké učení technické v Praze
▪ České vysoké učení technické v Praze - Fakulta elektrotechnická
▪ Janáčkova akademie muzických umění v Brně
▪ Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
▪ Masarykova univerzita
▪ Mendelova univerzita v Brně
▪ Ostravská univerzita v Ostravě
▪ Slezská univerzita v Opavě
▪ Technická univerzita v Liberci
▪ Univerzita Hradec Králové
▪ Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem
▪ Univerzita Karlova v Praze - Rektorát
▪ Univerzita Karlova v Praze - 1. lékařská fakulta
▪ Univerzita Karlova v Praze - Lékařská fakulta v Plzni
▪ Univerzita Karlova v Praze - Filosofická fakulta
▪ Univerzita Karlova v Praze - Přírodovědecká fakulta
▪ Univerzita Karlova v Praze - Matematicko - fyzikální fakulta
▪ Univerzita Karlova v Praze - Fakulta sociálních věd
▪ Univerzita Karlova v Praze - Fakulta tělesné výchovy a sportu
▪ Univerzita Karlova v Praze - Fakulta humanitních studií
▪ Univerzita Karlova v Praze - Katolická teologická fakulta
▪ Univerzita Karlova v Praze - Husitská teologická fakulta
▪ Univerzita Palackého v Olomouci
▪ Univerzita Pardubice

▪ Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
▪ Veterinární a farmaceutická univerzita Brno
▪ VŠB TU Ostrava - Fakulta metalurgie a materiálového inženýrství
▪ VŠB TU Ostrava - Fakulta hornicko - geologická
▪ VŠB TU Ostrava - Ekonomická fakulta
▪ VŠB TU Ostrava - Fakulta bezpečnostního inženýrství
▪ Vysoká škola ekonomická v Praze - Fakulta informatiky a statistiky
▪ Vysoká škola ekonomická v Praze - Fakulta managementu
▪ Vysoká škola chemicko-technologická v Praze
▪ Vysoká škola polytechnická Jihlava
▪ Vysoké učení technické v Brně
▪ Západočeská univerzita v Plzni

Zdroj¹¹²

¹¹² SHROMÁŽDILOVÁ, L. *Asociace univerzit třetího věku České republiky*. [online]. [cit. 2014-11-21].
Dostupné z: <http://www.au3v.org/home/clenove>

PŘÍLOHA C – KURZY V AK. ROCE 2014/2015 NA U3V ZČU V PLZNI

Název kurzu	Počet semestrů	Den a čas výuky
Úvod do kriminologie a trestní politiky	4	PO 15,45-17,25
Trénování paměti	2	PO 13,00-14,30
Psychologie		ÚT 15,45-17,15
Přírodní vědy - praktická geografie místní krajiny		ST 15,00-16,30
Praktická astronomie	2	ČT 8,30-10,00
Politologie	2	ÚT 15,30-17,00
Osobnosti českého a světového designu	4	ČT 8,00-9,30
Ochrana práv seniorů	2	PO 15,00-16,30
Egyptologie	4	ÚT 13,30-15,00
Dějiny lékařství	4	ČT 8,30-10,00
Dějiny hudby	4	ČT 15,30-17,00
Český jazyk a kultura člověka	4	ÚT 9,30-11,00
Česká literatura	4	ÚT 9,30-11,00
Architektura Plzně	2	ČT 15,30-17,00
Archeologie aktivně - Za vybr. památkami regionu		ST 15,00-16,30
Aplikovaná psychologická cvičení	2	ST 13,00-15,45

Zdroj¹¹³

¹¹³ EDLOVÁ, M. *Západočeská univerzita v Plzni – U3V Plzeň*. [online]. © 1991-2014 [cit.2014-11-23]. Dostupné z: <http://http://u3v.zcu.cz/index.php?id=6>

PŘÍLOHA D – UKÁZKA SYLABU VYBRANÉ PŘEDNÁŠKY

Psychologie – psychologie osobnosti

Téma: příklad testu – Stupeň stresové zátěže

Stupeň stresové zátěže

Osobní stupeň stresové zátěže se sestavuje na základě úrovně prožitých životních situací. Cílem testu, který sestavil prof. T. Holmes se svým žákem R. Rahem, je zjistit úroveň stresu, kterému je člověk vystaven.

V následujícím seznamu má každá náročná životní situace určitou důležitost, která je dána body závažnosti. Projděte si pozorně celý seznam a potom bod po bodu zakroužkujte ty události, které se v průběhu posledního roku u Vás vyskytly. Jestliže se některá událost stala častěji než jednou, násobte hodnotu závažnosti počtem opakování. Dílčí výsledky prostě sečtete a získáte svůj osobní stupeň stresové zátěže.

1.	smrt manžela / manželky	100
2.	rozvod	73
3.	rozchod s partnerem	65
4.	pobyt ve vězení	63
5.	úmrť v nejbližší rodině	63
6.	vlastní úraz nebo nemoc	53
7.	vlastní svatba	50
8.	ztráta zaměstnání	47
9.	usmíření s partnerem	45
10.	odchod do důchodu	45
11.	nemoc rodinného příslušníka	44
12.	těhotenství	40
13.	sexuální potíže	39
14.	příchod nového člena rodiny	39
15.	změna postavení v zaměstnání	39
16.	změna ve vlastní finanční situaci	38
17.	smrt blízkého přítele	37
18.	změna zaměstnání	36
19.	přibývání partnerských hádek	35
20.	půjčka větší než 50 000,- Kč	31
21.	větší dluhy	30
22.	změna odpovědnosti v zaměstnání	29
23.	syn nebo dcera opouští domov	29
24.	neshody s tchýní nebo tchánem	29
25.	mimořádný osobní úspěch	28
26.	manželka vstoupila do zaměstnání nebo její odchod	26
27.	zahájení nebo ukončení školy	26
28.	změna životních podmínek	25
29.	změna osobních zvyklostí	24
30.	spory s nadřazeným	23
31.	změna pracovních podmínek nebo doby	20
32.	změna bydliště	20
33.	změna školy	20
34.	změna trávení volného času	19
35.	změna činnosti v církevní oblasti	19
36.	změna ve společenské činnosti	18
37.	půjčka méně než 50 000,- Kč	17
38.	změna návyků ve spánku	16
39.	změna četnosti rodinných setkání	15
40.	změna návyků v jídle	15
41.	dovolená	13
42.	vánoce	12
43.	nepatrné přestupky zákona	11
	C e l k e m	

Zdroj¹¹⁴

¹¹⁴ MIŇHOVÁ, J. *Západočeská univerzita v Plzni – Fakulta pedagogická, katedra psychologie*. [online]. © 1991-2013 [cit. 2014-11-23]. Dostupné z: <http://fpe.zcu.cz/kps/studijni-materialy.html>

PŘÍLOHA E – ROZPIS ZÁVĚREČNÝCH PRACÍ V AK. R. 2014/2015

	Trénování paměti	Právo - ochrana práv seniorů	Český jazyk a kultura člověka	Psychologie	Psychologická praktika	Osobnosti designu
zadáni PP	19.1.2015 26.1.2015	19.1.2015	3.2.2015 (test se bude psát při přednášce)	13.1.2015	28.1.2015	15.1.2015
odevzdání PP	2.2.2015 9.2.2015	2.2.2015		27.1.2015	11.2.2015	29.1.2015
	Kriminologie	Česká literatura	Egyptologie	Astronomická praktika	Dějiny hudby	Politologie
zadáni PP	vyzvednout na U3V/zaslání mailem 5.1.2015	13.1.2015	13.1.2015	15.1.2015 22.1.2015	15.1.2015	3.2.2015
odevzdání PP	19.1.2015	27.1.2015	27.1.2015	29.1.2015 5.2.2015	29.1.2015	17.2.2015

	Praktická geografie místní krajiny	Archeologie aktivně	Dějiny lékařství	Architektura Plzně
zadáni PP	7.1.2015	vyzvednout na U3V/zaslání mailem 14.1.2015	22.1.2015 (test se bude psát při přednášce)	22.1.2015
odevzdání PP	21.1.2015	28.1.2015		5.2.2015

Zdroj¹¹⁵

¹¹⁵ EDLOVÁ, M. *Západočeská univerzita v Plzni – U3V Plzeň*. [online]. © 1991-2014 [cit.2014-11-23]. Dostupné z: <http://http://u3v.zcu.cz/index.php?id=15>

PŘÍLOHA F – VÝSLEDKY PRŮZKUMNÉHO DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Otázka č. 1 a 2	Věk												Celkem			Celkem (%)				
	50-55		56-60		61-65		66-70		71-75		76-80		81-více		muž	žena	celkem	muž	žena	celkem
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena								
Pohlaví	2	6	0	3	1	21	5	18	4	22	4	2	0	6	16	78	94	17,02	82,98	100%
Celkem	8	3	22	23	26	6	6	94	94	100%	100%									

Otázka č. 3	Věk												Celkem			Celkem (%)				
	50-55		56-60		61-65		66-70		71-75		76-80		81-více		muž	žena	celkem	muž	žena	celkem
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena								
Základní	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Střední odborné bez maturity	0	0	0	1	0	2	1	0	0	2	0	0	0	1	6	7	1,07	6,38	7,45	
Střední (odborné) s maturitou	2	4	0	2	0	16	2	13	2	11	1	0	0	4	7	57	7,45	53,20	60,65	
Vyšší odborné	0	0	0	0	0	0	0	2	1	2	3	0	0	4	4	8	4,25	4,25	8,50	
Vysokoškolské	0	2	0	0	1	3	2	3	1	7	0	2	0	1	4	18	4,25	19,15	23,40	
Celkem	2	6	0	3	1	21	5	18	4	22	4	2	0	16	78	94	17,02	82,98	100%	
	8	3	22	23	26	6	6	94	94	100%	100%									

Otázka č. 4	Věk												Celkem			Celkem (%)				
	50-55		56-60		61-65		66-70		71-75		76-80		81-více		muž	žena	celkem	muž	žena	celkem
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena								
Na vesnici	1	2	0	1	0	0	1	6	2	4	1	1	0	0	5	14	19	5,32	14,89	20,21
Ve městě	1	4	0	2	1	21	4	12	2	18	3	1	0	6	11	64	11,7	68,09	79,78	
Celkem	2	6	0	3	1	21	5	18	4	22	4	2	0	16	78	94	17,02	82,98	100%	
	8	3	22	23	26	6	6	94	94	100%	100%									

Otázka č. 5	Věk												Celkem			Celkem (%)				
	50-55		56-60		61-65		66-70		71-75		76-80		81-více		muž	žena	celkem	muž	žena	celkem
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena								
Plzeňský	0	5	0	2	1	20	5	18	4	22	4	2	0	6	14	75	89	14,89	79,79	94,68
Středočeský	1	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	3	1,06	2,13	3,19	
Jiný	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	1	2	1,06	1,06	2,12	
Celkem	2	6	0	3	1	21	5	18	4	22	4	2	0	16	78	94	17,02	82,98	100%	
	8	3	22	23	26	6	6	94	94	100%	100%									

Otázka č. 6	Věk												Celkem			Celkem (%)				
	50-55		56-60		61-65		66-70		71-75		76-80		81-více		muž	žena	celkem	muž	žena	celkem
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena								
místní	0	4	0	2	1	13	3	10	1	10	2	1	0	3	7	43	50	7,45	45,74	53,19
1-10 km	0	0	0	0	0	0	1	1	0	2	1	0	0	2	5	7	2,13	5,32	7,45	
11-20 km	2	1	0	0	0	4	1	3	2	5	1	0	0	0	6	13	19	6,38	13,84	20,22
21-30 km	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	1	0	3	3	0	3,19	3,19
31-40 km	0	0	0	0	0	3	0	1	1	0	0	1	0	0	1	5	6	1,06	5,32	6,38
41-50 km	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0	0	0	3	3	0	3,19	3,19
50 a více km	0	1	0	1	0	1	0	0	0	3	0	0	0	0	6	6	0	6,38	6,38	
Celkem	2	6	0	3	1	21	5	18	4	22	4	2	0	16	78	94	17,02	82,98	100%	
	8	3	22	23	26	6	6	94	94	100%	100%									

Otázka č. 7	Věk												Celkem			Celkem (%)				
	50-55		56-60		61-65		66-70		71-75		76-80		81-více		muž	žena	celkem	muž	žena	celkem
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena								
Žijí sám/sama v rodinném domě či bytě.	1	2	0	2	0	6	2	6	2	10	3	1	0	5	8	32	40	8,51	34,05	53,19
Žijí s manželkou/manželem nebo družkou/druhem.	1	3	0	1	1	12	3	10	1	9	1	1	0	0	7	36	43	7,45	38,29	6,38
Žijí s rodinou v rodinném domě či bytě (s dětmi).	0	1	0	0	0	3	0	2	1	3	0	0	0	1	1	10	11	1,06	10,64	3,19
Žijí v domově pro seniory.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6,38	
Celkem	2	6	0	3	1	21	5	18	4	22	4	2	0	16	78	94	17,02	82,98	100%	
	8	3	22	23	26	6	6	94	94	100%	100%									

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Otázka č. 8	Profese, kterými se dotazovaní posluchači v životě nejvíce věnovali.
Muži	50 - 55 let (prodavač, obchodník) 61 - 65 let (policista) 66 - 70 let (úředník, pracovník v anorg. chemii, metalurgie, pracovník ve strojírenství, konstruktér, telekomun. technik) 71 - 75 let (strojí technik, strojírní technik - inženýr, Elektrotechnické závody Emila Škody - technolog, projektant) 76 - 80 let (stavebnictví, vedoucí technolog, elektrotechnik, učitel)
Ženy	50 - 55 let (pokladní, pomocník ve výrobě, vrátná, vrátná) 56 - 60 let (pokladní, finanční účetní, personální práce a evidence majetku) 61 - 65 let (farmacie, učitelství, úředník, hlavní ekonom v soukr. Firmě, farmaceutická laborantka, školství - pedagog, administrativní, stavebnictví, úřednice, policista, podnikatelka v maloobchodě, obchodní referentka, stavař, ekonom - technicko hosp. pracovník, obchod, úřednice FÚ, Autodoprava a účetnictví, masáže, vychovatelka, dětská sestra zdravotní sestra, účetní, učitelka, stavebnictví - konstrukce, projekce, úřednice) 66 - 70 let (investiční technik, zdravotní laborant, pedagog, zdravotní sestra, Vyšší středněškolská zdr. škola - psychoterapie, úřednice, úřednice, učitelka MŠ, účetnictví, zdravotnictví, geodetická práce na katastrálním úřadě, zdravotnictví, pedagog, knihovnice, úřednice, učitelka MŠ, bankovníctví, účetnictví) 71 - 75 let (učitelka, střed. učitelka, odb. asist. PF, učitelka, učitelka, medicína, stavařina, rehabilitační dětská sestra, projektant, učitelka, ekonom, starožitnosti, zdravotní sestra, stavebnictví, administrativní, zemědělství - úřednice, učitelka, zdravotní sestra, ekonom, zdravotní sestra v jeslích, učitelka, strojírenský technolog, sekretářka - ref. pers. oddělení, zdravotní sestra, ekonom) 76 - 80 let (učitelka, učitelka) 81 a více let (učitelka, ekonomika, učitelka, úřednice, finanční odbor, práce v peněžnictví)

Otázka č. 9	Věk														Celkem		
	50-55		56-60		61-65		66-70		71-75		76-80		80-více		muž	žena	celkem
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	celkem
Od přátel	0	4	0	2	1	19	4	14	4	12	1	2	0	4	10	57	67
Z internetu	0	2	0	2	0	7	1	6	1	3	0	1	0	0	2	21	23
Z propagačních materiálů	1	0	0	1	0	3	0	2	1	2	0	0	0	0	2	8	10
Z televize	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	3	2	0	0	5	5	8
Jiné	0	0	0	1	0	1	0	0	1	1	1	1	0	2	2	6	8

Otázka č. 10	Věk														Celkem			Celkem (%)		
	50-55		56-60		61-65		66-70		71-75		76-80		81-více		muž	žena	celkem	muž	žena	celkem
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	celkem	muž	žena	celkem
Rozhodl/a jsem se sám/sama.	0	1	0	1	1	16	2	15	1	19	3	2	0	5	7	60	67	7,46	63,84	71,30
Poradily mi děti.	1	1	0	0	0	1	1	0	1	2	0	0	0	0	3	4	7	3,19	4,25	7,44
Poradili mi příbuzní.	0	2	0	1	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	1	5	6	1,06	5,32	6,38
Poradili mi přátelé.	0	1	0	0	0	2	0	3	1	0	0	0	0	1	1	6	7	1,06	6,38	7,44
Poradil/a mi můj muž/druh, moje žena/družka.	0	1	0	1	0	1	1	0	1	0	1	0	0	0	3	3	6	3,19	3,19	6,38
Jiné	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1,06	0	1,06
Celkem	2	6	0	3	1	21	5	18	4	22	4	2	0	6	16	78	94	17,02	82,98	100%
	8		3		22		23		26		6		6		94		94	100%		100%

Otázka č. 11	Věk														Celkem			Celkem (%)		
	50-55		56-60		61-65		66-70		71-75		76-80		81-více		muž	žena	celkem	muž	žena	celkem
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	celkem	muž	žena	celkem
Po dosažení věku potř. pro přiznání star. důchodu.	0	0	0	1	1	17	5	17	4	20	3	2	0	6	13	63	76	13,83	67,02	80,85
V invalidním důchodu.	2	6	0	2	0	0	0	1	0	1	1	0	0	0	3	10	13	3,19	10,64	13,83
Jiné	0	0	0	0	0	4	0	0	0	1	0	0	0	0	0	5	5	0	5,32	5,32
Celkem	2	6	0	3	1	21	5	18	4	22	4	2	0	6	16	78	94	17,02	82,98	100%
	8		3		22		23		26		6		6		94		94	100%		100%

Otázka č. 12	Věk														Celkem		
	50-55		56-60		61-65		66-70		71-75		76-80		80-více		muž	žena	celkem
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	celkem
Přál/a jsem si dozvědět se nové informace.	2	0	0	2	1	15	4	17	2	16	2	2	0	3	11	55	66
Chtěl/a jsem být v kontaktu s dalšími lidmi, nebýt sám/sama.	0	0	0	0	1	0	1	4	1	9	0	2	0	6	3	21	24
Chtěl/a jsem, aby vzdělávání na ÚSV naplnilo můj volný čas.	0	0	0	2	1	1	2	4	2	8	3	2	0	5	8	30	38
Přál/a jsem si prohloubit své získané znalosti a vědomosti.	1	2	0	2	0	4	3	17	2	17	3	2	0	5	9	49	58
Chtěl/a jsem se snažit "jít s dobou".	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	12	13
Jiné	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	2

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

Otázka č. 13	Věk														Celkem		Celkem (%)			
	50-55		56-60		61-65		66-70		71-75		76-80		81-více		muž	žena	celkem	muž	žena	celkem
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena						
Ano, je to můj první kurz.	2	6	0	2	0	5	0	17	1	2	1	0	0	0	4	32	36	4,25	34,04	38,29
Ne, není, kurzy navštěvuji opakovaně.	0	0	0	1	1	16	5	1	3	20	3	2	0	6	12	46	58	12,77	48,94	61,71
Celkem	2	6	0	3	1	21	5	18	4	22	4	2	0	6	16	78	94	17,02	82,98	100%
	8		3		22		23		26		6		6		94			100%		

Otázka č. 14	Věk														Celkem		
	50-55		56-60		61-65		66-70		71-75		76-80		80-více		muž	žena	celkem
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena					
Úvod do kriminologie a trestní politiky	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	
Psychologie	2	3	0	1	1	0	0	5	3	2	1	0	0	1	7	12	
Praktická astronomie	1	1	0	0	0	0	1	2	0	1	0	0	0	1	2	5	
Osobnosti českého a světového designu	0	0	0	1	0	2	0	2	0	2	0	1	0	0	8	8	
Egyptologie	0	0	0	2	1	10	4	11	3	21	1	1	0	6	9	51	
Dějiny hudby	0	0	0	0	0	2	1	3	1	6	0	0	0	2	2	13	
Česká literatura	0	0	0	1	0	9	0	6	0	4	2	1	0	1	2	22	
Archeologie aktivně	0	0	0	0	0	1	1	1	1	2	1	1	0	2	3	7	
Trénování paměti	0	0	0	3	0	1	2	0	1	2	0	0	0	1	3	7	
Přírodní vědy	0	0	1	1	1	4	1	0	0	1	0	1	0	0	3	7	
Politologie	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	2	
Ochrana práv seniorů	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Dějiny lékařství	0	0	0	0	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0	1	2	
Český jazyk a kultura člověka	0	1	0	0	0	8	0	1	0	2	0	1	0	0	13	13	
Architektura Plzně	0	0	0	0	1	0	1	1	1	9	0	2	0	2	3	14	
Aplikovaná psychologická víčení	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	2	1	

Otázka č. 15	Která témata Vám v nabídce "chybí"?
Muži	61 - 65 let (zahradnictví - ochrana rostlin) 66 - 70 let (geologie, zdravý styl života, mineralogie, geologie) 71 - 75 let (výchova lidí, geologie, geologie, genealogie, genealogie, geologie)
Ženy	56 - 60 let (architektura Plzně - kromě těch, co navštěvuji) 61 - 65 let (genealogie, antropologie, světová literatura, příroda, dendrologie, dendrologie, genealogie, České dějiny, Evropské dějiny v datech, medicína, mineralogie) 66 - 70 let (historie, dějiny umění, dějiny umění, současná technika, studium Judaismu, historie architektury) 71 - 75 let (astronomie, móda a její začátky, geografie, současná technika, současná technika, fyzika, dějiny Evropy, historie v postupných souvislostech) 76 - 80 let (kurzy zaměřené na hudbu a výtvarnictví) 81 a více let (právo, genealogie, geologie, filosofie, genealogie, mineralogie)

Otázka č. 16	Věk														Celkem		Celkem (%)			
	50-55		56-60		61-65		66-70		71-75		76-80		81-více		muž	žena	celkem	muž	žena	celkem
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena								
Jsem naprosto spokojen/a.	1	5	0	3	1	18	3	14	3	17	4	2	0	3	12	62	74	12,77	65,97	78,74
Jsem mírně spokojen/a.	1	1	0	0	0	3	2	4	1	4	0	0	0	2	4	14	18	4,25	14,89	19,14
Nevím.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	1,06	1,06
Jsem mírně nespokojen/a.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1,06	0
Jsem naprosto nespokojen/a.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	0	1,06	1,06
Celkem	2	6	0	3	1	21	5	18	4	22	4	2	0	6	16	78	94	17,02	82,98	100%
	8		3		22		23		26		6		6		94			100%		

Otázka č. 17	Věk														Celkem		Celkem (%)			
	50-55		56-60		61-65		66-70		71-75		76-80		81-více		muž	žena	celkem	muž	žena	celkem
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena								
S kurzy jsem naprosto spokojen/a.	2	6	0	3	1	20	4	14	4	17	4	2	0	5	15	67	82	15,96	71,28	87,24
Ke kurzu mám určité výhrady.	0	0	0	0	0	1	1	4	0	5	0	0	0	1	0	11	11	0	11,70	11,70
Kurz nespůlil moje očekávání.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1,06	0	1,06
Celkem	2	6	0	3	1	21	5	18	4	22	4	2	0	6	16	78	94	17,02	82,98	100%
	8		3		22		23		26		6		6		94			100%		

Otázka č. 18	Věk														Celkem		Celkem (%)			
	50-55		56-60		61-65		66-70		71-75		76-80		81-více		muž	žena	celkem	muž	žena	celkem
	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena	muž	žena								
Ano, je pro mě přijatelné.	2	4	0	3	1	21	5	15	3	19	2	1	0	5	13	68	81	13,83	72,34	86,17
Nevím.	0	1	0	0	0	0	0	1	1	2	1	1	0	1	2	6	8	2,13	6,38	8,51
Ne, není pro mě přijatelné.	0	1	0	0	0	0	0	2	0	1	1	0	0	0	1	4	5	1,06	4,26	5,32
Celkem	2	6	0	3	1	21	5	18	4	22	4	2	0	6	16	78	94	17,02	82,98	100%
	8		3		22		23		26		6		6		94			100%		

Zdroj: autor práce, 2015 (vlastní šetření)

PŘÍLOHA G – FOTOGRAFIE Z VYBRANÉ PŘEDNÁŠKY A PROMOCE NA U3V

Obrázek 1: Slavnostní promoce posluchačů U3V

Zdroj¹¹⁶

Obrázek 2: Posluchači U3V na přednášce

Zdroj¹¹⁷

¹¹⁶ EDLOVÁ, M. *Západočeská univerzita v Plzni – U3V Plzeň*. [online]. © 1991-2014 [cit.2014-11-23]. Dostupné z: <http://u3v.zcu.cz/>

¹¹⁷ EDLOVÁ, M. *Západočeská univerzita v Plzni – U3V Plzeň*. [online]. © 1991-2014 [cit.2014-11-23]. Dostupné z: <http://u3v.zcu.cz/>

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lukáš Strouhal

Obor: 7501R022 - Vzdělávání dospělých (Bc. VD VOŠ)

Forma studia: Kombinované studium

Název práce: Motivace posluchačů ke vzdělávání na U3V při Západočeské univerzitě v Plzni

Rok: 2015

Počet stran: 57

Celkový počet stran příloh: 14

Počet titulů české literatury a pramenů: 24

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 1

Počet internetových zdrojů: 9

Počet ostatních zdrojů: 2

Vedoucí práce: Mgr. Libuše Kohlíčková